

Marko

sanekpakpa le,

Yitso 1

¹ Yesu Kristo, Nyɔɔnmɔ bi le, sanekpakpa le shishijee

(1,2-8. Mat. 3,1-12. Luk. 3,1-18. Yoh. 1,19-30.)

² Tamɔ bɔni aɔma ye gbalɔ Yesaia wolo le mli ake: **“Naa, miitsu mibɔfo le ke miitsɔ ohie, mɔ ni aaasaa ogbe le atoo le.”* *Mal. 3,1. Mat. 11,10.

³ *“Mɔ ko gbee miibo ye ɔa le nɔ ake: Nyɛsaa Nuɔtsɔ le gbe le, nyɛjajea etempɔɔji le trɔmɔɔ!”* Yes. 40,3.

⁴ Yohane ba ni ebaptisi ye ɔa le nɔ, ni eshie tsuitsakemɔ baptisimɔ ni ake naa eshaifaa.

⁵ Ni aje Yudea shikpɔɔ le fɛe nɔ ke Yerusalem aba eɔɔ, ni ebaptisi ame fɛe ye Yordan faa le mli, beni amɛjajeɔ amɛhe eshai le.

⁶ Ni Yohane le, yoma hetsɔi atade ewoɔ, ni wolokpɔa ekefiɔ emliteɔ, ni eyeɔ baalabii ke ɔanɔ wo.

⁷ Ni eshie ake: Mɔ ni baa ye misɛɛ le ehe wa fe mi, ni misaaa mɔ ni kotoɔ shi fɛneɔ etokotai anaa kpɔa.

⁸ Mi le, nu mike baptisiɔ nyɛ; shi le le eke Mumɔ krɔɔkrɔɔ aaabaptisi nyɛ.

(9-11. Mat. 8,13-17. Luk. 3,21. 22. Yoh. 1,31-34.)

⁹ Ni nakai gbii le amlɔ le eba mli ake Yesu je *Nazaret ye Galilea eba, ni ehɔ Yohane baptisi le ye Yordan mli. *Luk. 2,51.

¹⁰ Ni amrɔ ni ejeɔ kpo ye nu le mli le, ena ake ɔwei naa egble haɔɔ, ni Mumɔ le mikpleke shi tamɔ okpo kemiiiba enɔ.

¹¹ Ni gbee je ɔwei le keɛ: Bo ji misuɔmɔ bi le, bo ohe tsui minaa! 9.7.

(12. 13. Mat. 4,1-11. Luk. 1,1-18.)

¹² Ni amrɔ le Mumɔ le kpɔa le ketee ɔa le nɔ.

¹³ Ni eye gbii nyɔɔnmai ejwe ye ɔa le nɔ, ni satan ka le, ni ke ɔaɔ kooloi le hi shi, ni ɔwei bɔfoi basɔmɔ.

(14. 15. Mat. 4,12-17. Luk 1,14. 15.)

¹⁴ Agbenɛ beni amɔ Yohane sɛɛ lɛ, Yesu ba Galilea, ni ebashiɛ Nyɔŋmɔ Maŋtseyeli le he sanekpakpa lɛ,

¹⁵ ni kɛɛ: *Be lɛ eshe, ni Nyɔŋmɔ Maŋtseyeli lɛ enina nye: nyetsakea nyetsuiiaŋ, ni nyɛhea sanekpakpa lɛ nyɛyea! *Gal. 4,4.

(16-20. Mat 4,18-22. Luk 5,1-11.)

¹⁶ Ni beni ehoɔ yɛ Galilea ɪshɔ lɛ naa lɛ, ena Simon kɛ enyɛmi Andrea ake amɛmiihe yɛ ɪshɔ lɛ mli; ejaake wolɛi ji amɛ.

¹⁷ Ni Yesu kɛɛ amɛ ake: Nyɛbanyiea misɛɛ, ni mafɛe gbɔmɛi ahe wolɛi.

¹⁸ Ni amrɔ lɛ amɛshi amɛyai lɛ ni amɛbanyie esɛɛ.

¹⁹ Ni beni eje jɛi eyaa hiɛ fioo lɛ, ena Yakobo, Zebedeo bi lɛ, kɛ enyɛmi Yohane ni amɛ hu amɛyɛ lɛlɛ mli amɛmiiikpɛ amɛyai lɛ.

²⁰ Ni amrɔ lɛ etɛɛ amɛ; ni amɛshi amɛtɛɛ Zebedeo kɛ apaafɔi lɛ yɛ lɛlɛ lɛ mli, ni amɛbanyie sɛɛ.

(21-28. Luk. 4,31-37.)

²¹ Ni amɛbote Kapernaum. Ni hejɔɔmɔgbi lɛ nɔ nɔŋɪ lɛ etɛɛ kpɛɛhe lɛ ni eyatsɔɔ nii.

²² Ni *amɛnaa kɛ amɛhe yɛ enitsɔɔmɔ lɛ hewɔ, ejaake etsɔɔ amɛ nii ake mɔ ni yɔɔ hegbe, shi jɛɛ tamɔ woloŋmɔlɔi lɛ. *Mat. 7,28. 29.

²³ Ni mɔ ko yɛ amɛkpɛɛhe lɛ ni mumɔ fɔŋ yɔɔ emli, ni ebɔi blɔmɔ ake:

²⁴ Fɔɔmɔ! *mɛɛ sane wɔkɛo yɔɔ, Yesu Nazarenyo? Oba wɔhiɛ kpɔtɔmɔ! Mile mɔ ni jio, †bo ji Nyɔŋmɔ Mɔ krɔŋkrɔŋ lɛ. *5,7. †Lal. 16,10.

²⁵ Ni Yesu fã eyi ekɛɛ: Bu naa, ni je emli!

²⁶ Ni mumɔ fɔŋ lɛ hã eshɔ, ni eblɔ kɛ gbee wale, ni eje emli. 9,26.

²⁷ Ni mɛi lɛ fɛɛ he jɔ amɛhe, ni amɛbibii amɛhe ake: Mɛni nɛ? mɛɛ tsɔɔmɔ heɛ nɛ? ejaake kɛ hewale efãa mumɔi fɔɔji lɛ po, ni amɛboɔ toi!

²⁸ Kɛkɛ ni egbei hehe ketɛɛ Galilea niiaŋ fɛɛ.

(29-34. Mat. 8,14-17. Luk. 4,38-41.)

²⁹ Ni amɛje kpɛɛhe lɛ nɔŋɪ pɛ ni amɛkɛ Yakobo kɛ Yohane tee Simon kɛ Andrea we lɛ.

³⁰ Shi Simon shaayoo lɛ kã shi kɛ fulu. Ni amrɔ lɛ amɛkɛɛ lɛ.

³¹ Ni ebamɔ enine shi ni ewo enɔ, ni fulu lɛ tɛɛ yɛ enɔ amrɔ, ni esɔmɔ amɛ.

³² Ni gbɛkɛ, beni hulu enyɔ shi lɛ, amɛkɛ helatɛmɛi kɛ mɛi ni daimonioi yɔɔ amɛmli fɛɛ ba eŋɔɔ.

³³ Ni maŋ lɛ fɛɛ bua amɛhe naa yɛ agbo lɛ naa.

³⁴ Ni etsa mei pii ni yeyeo helai sratoi le, ni efãmo daimonioi pii, ni *daimonioi le eɽmeee ame gbe ni amewie, ejaake amele le. *Luk. 4,41. Bɔf. 16,17. 18.

(35-39. Luk. 4,42-44.)

³⁵ Ni maɽkẽ mra, beni hiẽ gbleko le, etee shi ni eje kpo etee ɽanao he ko, ni eyasole ye jei.

³⁶ Ni Simon ke mei ni ke le yo le tiu le.

³⁷ Ni beni ameyana le le, kee le ake: Bo, mei fee taoo nee.

³⁸ Ni ekee ame ake: Nyehãa woyaa maji ni jwere wɔhewɔhewo nee amlɩ, koni mayashie ye jei hu; ejaake no hewo miba.

³⁹ Ni eyashie ye amekpeehi ni yo Galilea le fee, ni efãmo daimonioi hu.

(40-45. Mat 8,2-4, Luk. 5.12-16.)

⁴⁰ Ni kpitiyelɔ ko ba eɽo batutole ni ekula ehie ekee: Keji oosumɔ le, oonye ohã mihe atse.

⁴¹ Ni Yesu musuɽ tsɔ le ye ehewo, ni ekpã enine mli eta ehe, ni ekee le ake: Miisumɔ, ohe atse!

⁴² Ni beni ekee nakai le, amro le kpiti le tã ye ehe, ni ehe tse.

⁴³ Ni amro le ewo le gbe ni *etswa enaa maɽ ake: *3,12; 7,36.

⁴⁴ Kaakwe ni okee mo ko no ko; shi moɽ yaa ni oke ohe ayatsɔo osɔfo le, ni *oshã afole ni Mose eto le, ye ohetsuumo hewo, koni no afee odase ahã ame.

*3 Mose 14,2-32.

⁴⁵ Shi le le, beni eje kpo le, ebɔi sane le gbaa ni ehã egbe eshwã bɔni Yesu nyeee aje faɽɽ abote maɽ ko mli dɔɽɽ; shi ehi ɽa le no hei komɩ, ni mei jeo he fee he baa eɽo.

Yitso 2

(2,1-12. Mat. 9,1-8. Luk. 5,17-26.)

¹ Ni gbii komɩ asɩ le eba Kapernaum ekoɽɽ. Ni anu ehe ake eye shã;

² ni amro le mei pii babua amehɩ naa, ni amɩnaaa gbe ye agbo le naa tete. Ni ewie etsɔo ame.

³ Ni ake mo ko ni yeo kuumohela, ni mei ejwe tre le ba eɽo.

⁴ Ni ake no ni mei pii le ahewo le amɩnaaa gbe ni amɩke le ashe eɽo le, ameyafã tsu ni eyo mli le yiteɽ, ni amɩgbu flɔ, ni amɩshi saa ni helatse le kã no le ketsɔ jei kebayi shi.

⁵ Ni beni Yesu naa amɩhemokɩyeli le, ekee helatse le ake: Bi, aɽo ohe eshai le afa o!

⁶ Shi woloŋmālbi le ateh komēi ni tra jei le susu ye ametsuiian ake:

⁷ Mee hewo mone wieo neke musubəəwiewoi nee? Namə aaanye ke eshai afa, ake ja Nyəŋmə kome pe? *Yes. 43,25.*

⁸ Ni amrə ni Yesu yoo ye emumə le mli ake amemiisusu neke ye amemli le ekee ame ake: Meeba nyesusuə neke nii ye nyetsuiian?

⁹ Nə ni aaakee mə ni ekumə le ake: Aŋə ohe eshai le afa o le, aloo nə ni aaakee: Tee shi, wo osaa le ni onyie le, te emli nə ni keemə jraa?

¹⁰ Shi beni afee ni nyena ake gbəmə bi le le ye hegbə ye shikpəŋ le nə ake eŋə eshai efaa le, (ekee mə ni ekumə le ake:)

¹¹ Miikēe o ake: Tee shi, wo osaa le ni oya owe!

¹² Ni amrə le etee shi, ni ewo esaa le ni eje kpo ye amē fēe amehie, ni amē fēe amēnaa kpe amehē, ni amēwo Nyəŋmə hie nyam amēke: Wənakə ene eko dā!

(13-17. Mat. 9,9-18. Luk. 5,27-32.)

¹³ Ni eje kpo ekonŋ ketee ŋshə le naa; ni asafo le fēe ba eŋə, ni ewie etsəə amē.

¹⁴ Ni beni ehə le, ena Levi, Alfeo bi le, ni eta tooheməhe le, ni ekee le ake: Nyiemə misē! Ni ete shi enyie esēe.

¹⁵ Ni eba mli ake, beni eta nyenii ahe ye no shīa le, tooheləi ke eshafeeləi pii hu ke Yesu ke ekaseləi le baye nii; ejaake ameyi fa, ni amenyie esēe.

¹⁶ Ni woloŋmālbi le ke Farisifoi le, beni amēna ake eke eshafeeləi ke tooheləi le miye nii le, amēkeē ekaseləi le ake: Meeba ni eke eshafeeləi ke tooheləi yeə nii ni eke amē nuə nee?

¹⁷ Shi beni Yesu nu le, ekee amē ake: Mēi ni yəə hewale le, tsofātse he ehiaaa amē; shi moŋ mēi ni he yeə le. Mibaaa jaləi atsemə, shi eshafeeləi moŋ ni ametsake ametsui.

(18-22. Mat. 9,14-17. Luk. 5,33-38.)

¹⁸ Ni Yohane kaseləi le ke Farisifoi le fəə ŋmāahile. Ni amēba eŋə amēbakēe le ake: Meeba ni Yohane ke Farisifoi le akaseləi le hiə ŋmāa, ni okaseləi le ehiii ŋmāa le?

¹⁹ Shi Yesu kēe amē ake: Ani yookpeemə bee bialəi le aaanye ŋmaa ahi bee mli ni ayemfrowu le ke amē yəə le? Gbii abə ni ayemfrowu le ke amē yəə le, amenyeyŋ ŋmaa amēhi.

²⁰ Shi gbii aaaba ni aaəŋə ayemfrowu le keaaje amēŋə; ni no dani amēaahi ŋmāa, ye no gbi le nə.

²¹ Mə ko eŋəə mamanaa hee etaaa atade momo; ejaake kule mamanaa hee ni aŋə ta ni etsi flə le yeə atade momo le, ni flə le leə.

²² Ni mō ko ŋɔɔ wain hee wooo wolotɔi memeji amlɪ; no ɛ wain hee ɛ aaafɛ wolotɔi ɛ, ni wain ɛ aaashwie shi, ni wolotɔi ɛ aaafite; shi moŋ wain hee ɛ wolotɔi hei amlɪ akewoo.

(23-23. Mat. 12,1-8. Luk. 6,1-5.)

²³ Ni eba mli ake Yesu yatsɔ ableŋmō mli ye hejɔɔmɔgbi ɛ nɔ, ni ekaselɔi ɛ, beni ameyaa ɛ, amebɔi abletsei ɛ kuumō ke kpemō.

²⁴ Ni Farisifoi ɛ keɛ ɛ ake: Kwɛ, mɛeba amefeɔ nɔ ni ejaaa gbɛ ye hejɔɔmɔgbi ɛ nɔ nɛɛ?

²⁵ Shi ekɛɛ amɛ ake: Ani nyekaneke dā nɔ ni David fee, beni efi ɛ ni hōmō ye ɛ ke mɛi ni ekenyie ɛ?

²⁶ *bɔni ebote Nyɔŋmō we ɛ ye osɔfonukpa Abiatar yinɔ ɛ, ni eye hiemaa aboloi ɛ ni mō ko bɛ hegbɛ ake eyeɔ ɔake ja osɔfoi ɛ keke ɛ, ni ehā mɛi ni ke ɛ nyie ɛ hu eko ɛ? *1 Sam 21,7. †3 Mose 24,9.

²⁷ Ni ekɛɛ amɛ ake: Gbōmō ɛ hewɔ ato hejɔɔmɔgbi ɛ, shi jee hejɔɔmɔgbi ɛ hewɔ abɔ gbōmō. 5 Mose 5,14.

²⁸ No hewɔ ɛ hejɔɔmɔgbi ɛ po nurɔtsɔ ji gbōmō bi ɛ.

Yitso 3

(3,1-5. Mat. 12,9-14. Luk. 6,6-11.)

¹ Ni etee kpɛɛhe ɛ ekonŋ. Ni nuu ko ye jei ni enine kome egbo;

² ni amɛsra ɛ ake eeetsa ɛ ye hejɔɔmɔgbi ɛ nɔ lo; koni ameyafɔ enaa.

³ Ni ekɛɛ mō ni nine egbo ɛ ake: Tee shi ni obadamō teŋ!

⁴ Ni ekɛɛ amɛ ake: Ani hejɔɔmɔgbi ɛ nɔ ɛ eja ake afeɔ ekpakpa loo afeɔ efɔŋ? ake ahereɔ susuma yiwala loo agbeɔ ɛ? Shi amɛ ɛ ametswaaa amɛdaaŋ.

⁵ Ni ekwɛ amehiiaŋ kekpe ke *mlifu, ejaake edɔ ɛ ake ametsui wa nɛke, ni ekɛɛ nuu ɛ ake: Kpāa onine ɛ mli! Ni ekpā mli, ni atsa enine ɛ, ni eye emuu tamō ekome ɛ. *Yoh. 11,38.

⁶ Ni Farisifoi ɛ je kpo, ni amrɔ ɛ amɛke *Herodebii ɛ tee eyi nɔ apam, bɔni amɛaafɛ ni amɛkpātā ehie. *Mat. 22,16.

(7-11. Mat. 12,15. 16. Luk 6,17-19.)

⁷ Ni Yesu ke ekaselɔi ɛ gbɔla amɛhe shi ketee ŋshɔ ɛ naa; ni mɛi pii je Galilea nyie esɛɛ ke mɛi ni je Yudea

⁸ ke Yerusalem ke Idumea ke Yordan sɛɛ, ke mɛi ni je Tiro ke Sidon niiaŋ fɛɛ, — mɛi babao diɛŋtsɛ ni nu nii ni efee ɛ, amɛba eŋɔɔ. Mat. 4,25.

⁹ Ni ekɛɛ ekaselɔi lɛ akɛ amɛsaa lɛlɛ bibioo ko amɛhã lɛ yɛ asafo lɛ hewɔ, koni amɛkambia lɛ.

¹⁰ Ejaake etsa mɛi pii hewɔ lɛ, mɛi ni helai hiehie amɛ lɛ fɛɛ bu kɛba enɔ, koni amɛbatra ehe.

¹¹ Ni mumɔi fɔɔji lɛ, kɛ amɛna lɛ lɛ, amɛhoɔ amɛgbeɔ shi yɛ ehie, ni amɛblɔɔ akɛ: *Bo ji Nyɔŋmɔ bi lɛ! *Luk. 4,41.

¹² Ni etswa amɛnaa maŋ veveeve akɛ amɛkajie lɛ shi.

(13-19. Mat. 10,1-4. Luk. 6,12-16.)

¹³ Ni etee gɔŋ lɛ nɔ, ni etɛɛ mɛi ni lɛ diɛŋtɛɛ etaɔɔ lɛ, ni amɛba eŋɔɔ.

¹⁴ Ni ehala mɛi nyɔŋma kɛ enyɔ, koni amɛkɛ lɛ abahi shi, ni etsu amɛ shiɛmɔ,

¹⁵ ni amɛna hegbe amɛkɛ tsa helai lɛ, ni amɛkɛ fã daimonioi lɛ hu.

¹⁶ Ni ewo Simon gbɛi akɛ Petro;

¹⁷ ni Yakobo, Zebedeo bi lɛ, kɛ Yohane, Yakobo nyɛmi lɛ, ewo amɛ gbɛi akɛ Boanerges, eshishi ji: nyɔŋmɔshimɔ bii; Luk. 9,54.

¹⁸ kɛ Andrea, kɛ Filipino, kɛ Bartolomeo, kɛ Mateo, kɛ Toma, kɛ Yakobo, Alfeo bi lɛ, kɛ Tadeo, kɛ Simon, Kananyo lɛ,

¹⁹ kɛ Yuda Iskariot, mɔ ni tsɔɔ esɛɛgbɛ lɛ.

²⁰ Ni amɛba shĩa. Ni asafo lɛ naa bakpe shi ekɔŋŋ, ni nii po amɛwooo yeli.

²¹ Ni beni ehe gbɔmɛi lɛ nu he lɛ, amɛ ba lɛ mɔmɔ, ejaake amɛkɛɛ: Eyiy miikã lɛ.

(22-30. Mat. 12,24-32. Luk 11,15-22; 12,10.)

²² Ni woloŋmãlɔi lɛ ni jɛ Yerusalem ba lɛ kɛɛ akɛ: Beelzebul yɛ emli, ni daimonioi alumɔ lɛ hewalɛ naa efãa daimonioi lɛ.

²³ Ni etɛɛ amɛ kɛba eŋɔɔ ekɛɛ amɛ yɛ abɛbuai amlɛi akɛ: Te satan afee tɛŋŋ afã satanaŋ?

²⁴ Ni kɛji Maŋtɛyeli ko gba wo lɛ diɛŋtɛɛ ehe lɛ, nakai Maŋtɛyeli lɛ nyɛŋ shi adamɔ.

²⁵ Ni kɛji shĩa ko gba wo lɛ diɛŋtɛɛ ehe lɛ, nakai shĩa lɛ nyɛŋ shi adamɔ.

²⁶ Ni kɛji satan tee shi ewo lɛ diɛŋtɛɛ ehe ni egba emli lɛ, enyɛŋ shi edamɔ, shi moŋ enaagbee ji no.

²⁷ Mɔ ko nyɛŋ hewalɔ we abote ni eyaha enii, akɛ ja efi hewalɔ lɛ, no dani eenyɛ ewe lɛ nii eha.

²⁸ Lɛlɛŋ, miikɛɛ nyɛ akɛ: Aaŋɔ gbɔmɛi abii ahe eshai ni amɛaafɛɛ fɛɛ afa amɛ kɛ musubɔɔ wiemɔi ni amɛaawie hu;

²⁹ shi mɔ ni bɔɔ musu shio Mumɔ Krɔŋkrɔŋ lɛ, enaŋ faa keyashi naanɔ; shi moŋ eye fɔ kemiiya naanɔ.

³⁰ Ejaake amekεε ake: Mumō fōŋ ye emli. κ. 22.

(31-35. Mat. 12,45-50. Luk. 8,19-21.)

³¹ Kεke ni enye ke enyemimeɪ le ba, ni amεbadamō gbεsεε, ni amεtsu aba eŋō abatse le.

³² Ni asafo le tra shi ye ehe. Ni keε le ake: Naa, onye ke onyemimeɪ le ye gbε le sεε amemiitao o.

³³ Ni ehere nō ekεε amε ake: Namō ji minye, ni namei ji minyemimeɪ le?

³⁴ Ni ekwε meɪ ni tra ehewō le ahiciaŋ kekpe, ni ekεε: Naa, minye ke minyemimeɪ ne!

³⁵ Ejaake mō fεε mō ni aaafee Nyōŋmō suōmōnaanii le, le nōŋŋ ji minyeminuu ke minyemiyoo ke minye.

Yitso 4

(4,1-20. Mat 13,1-23. Luk. 8,4-15.)

¹ Ni ebōi nitsōōmō ekōŋŋ ye ŋshō le naa. Ni meɪ pii bua amεhe naa ye ehewō, nō hewō le ebote lele le mli ni eyata shi ye ŋshō le hie, ni asafo le fεε bua shi ye ŋshō le naa.

² Ni etsōō amε nii pii ye abebuai amlɪ, ni ekεε amε ye enitsōōmō le mli ake: Nyεboa toi!

³ Naa, nidulo yiŋ etee dumō.

⁴ Ni eba mli ake, beni eduō le, eko yashwie gbε toi, ni ŋwei loofōji ba amεbaklō.

⁵ Ni eko yashwie tεsai nō, he ni enaaa su pii ye, ni akeni enaaa su ni mli kwō hewō le, kwē oya;

⁶ shi beni hulu je le, eboda, ni ebε fã ko hewō le eŋla.

⁷ Ni eko yashwie ŋmeii atēŋ, ni ŋmeii le hole amεhe nō ni amεgbe no ni wooo yibii.

⁸ Shi eko yashwie shikpōŋ kpakpa nō, ni ewo yibii: ekwē ni eda ni eba, eko nyōŋmai etē, eko nyōŋmai ekpaa, ke eko oha.

⁹ Ni ekεε: Mō ni yōō toii ni ekεanu le, hã ni enu.

¹⁰ Ni beni shwε ekome le, meɪ ni yōō ehewō le ke meɪ nyōŋma ke enyō le bi le abε le shishi.

¹¹ Ni ekεε amε ake: Nyε le, aŋō Nyōŋmō Maŋtseyeli he teemō sane le ahã nyε ake nyεle; shi *meɪ ni yōō sεε le, abebuai amlɪ ake amε aaawie nii fεε; *1

Kor. 5,12.

12 “koni naa le amena nee, shi amekayoo see, ni nu le amenu ne, shi amekana shishi; koni amekakpale gbikogbiko, ni aṅṅ amehe eshai le afa ame.”
Yes. 6,9. 10.

13 Ni ekee ame ake: Ke nyeleee abe nee le, bele te nyaafee tɛɛɛ mɔ ni nyaale abei le feɛɛ?

14 Nidulo le duɔ wiemɔ le.

15 Shi menemei ji mei ni yɔɔ gbɛ toi le: he ni aduɔ wiemɔ le ye, ni beni amenu le, amrɔ le satan baa ni ebashraa wiemɔ le ni adu ye ametsuiiaɲ le.

16 Nakai nɔɲɲ kɛ mei ni aduame ye tesai nɔ le ji mei ni nuɔ wiemɔ le, ni amrɔ le ameke miishɛɛ mɔ mli,

17 shi amebe shishifã ye ame dieɲtse amemli, hewɔ le bee fioo ko keke amehiɔ shi, ni ke amanehulu loo yiwale tee shi ye wiemɔ le hewɔ le, etsɛɛ keke ni amenane tɔtɔɔ.

18 Ni mei ni aduame ye ɲmeii atɛɲ le ji mei ni nuɔ wiemɔ le,

19 shi je neɛɲ he naagbamɔ ke ninamɔ he lakamɔ ke nii krokomei ahe akɔnɔ yaboteɔ mli, ni amegbeɔ wiemɔ le, ni wooo yibii. *10,23. 24.*

20 Ni menemei ji mei ni adu ye shikpɔɲ kpakpa nɔ le: mei ni nuɔ wiemɔ le, ni amemɔ mli, ni amewoɔ yibii, eko nyɔɲmai etɛ, eko nyɔɲmai ekpaa, ke eko oha.

(21-25. *Luk. 8,16-18.*)

21 Ni ekee ame ake: Ani ake kane maa tsese loo saatso shishi? Ani jee kanetso nɔ aṅṅ maa? *Mat. 5,15.*

22 Ejaake nɔ ko be ni abu nɔ, ni agbleɲ naa, ni nɔ ko hu be, ni aketee ni ajiɛɲ le shi. *Mat. 10,26. Luk. 12,2.*

23 Keji mɔ ko ye toii ni ekanu le, hã ni enu.

24 Ni ekee ame ake: Nyekwea nɔ ni nyenuɔ le jogbaɲɲ! Nɔ nyekesusuɔ ni nyekesusuɔ le, no aaɲɔ-susu ahã nye, ni aaafata he ahã nye mei ni nyenuɔ le. *Mat. 7,2.*

25 Ejaake mɔ ni yɔɔ nɔ ko le, aaahã le; ni mɔ ni be nɔ ko le, aaahɛ nɔ ni eyɔɔ le tete ye edɛɲ. *Mat. 13,12.*

26 Ni ekee: Bɔni Nyɔɲmɔ Maɲtseyeli le yɔɔ ne: etamɔ bɔni mɔ ko ɲɔɔ dumɔnii shwãa shikpɔɲ;

27 ni eyawɔɔ ni eteɔ shi nyɔɲɲ ke shwane, ni dumɔnii le kwɛɔ ni edaa, ni no lee bɔni fee; *Yak. 5,7.*

28 ejaake shikpɔɲ dieɲtse woɔ yibii, jwei le tsutsu, ke fee see le ɲmãatso le, ni no see le ɲmãa le dieɲtse ye ɲmãatso le yi.

29 Shi ke yibii le tsu le, amrɔ le eha ake nikpamɔ kakla le yaa; ejaake nikpamɔ eshe.

(30-34. Mat. 13,31. 32. 34. Luk. 13,18. 19.)

³⁰ Ni ekee: Meni he wəəŋə Nyəŋmə Maŋtseyeli le wəto, aloo mee abe wəəbu ye he?

³¹ Etamə sinapi wu kuli kome ni beni aduə ye shikpəŋ le eji wu bibioo fe shikpəŋ le nə wui fəe;

³² shi ke adu le, ekwəə ni edaa fe shwie bai fəe, ni egblaa niji kplei, bəni ŋwei loofəji le aaanye afee tsui ye ehəəŋ le shishi.

³³ Ni ebu neke abei pii eke wie wiemə le etsəə amə, bəni aməanye amenu shishi.

³⁴ Ni abebuai amlɪ səŋŋ keke eke amə wieə; shi ke shwe amə keke le, etsəə ekaseləi le fəe shishi.

(35-41. Mat. 8,18. 23-27. Luk. 8,22-25.)

³⁵ Ni no gbi le nə nəŋŋ, beni she gbekenaashi le, ekee amə ake: Nyehāa wəfoa ŋshə le keyaa eseeŋbe.

³⁶ Ni ameshi asafo le, ni aməŋə le bəni eyəə ye lele le mli le nəŋŋ ketee; ni leji krokomei hu fata ehe.

³⁷ Ni ahum babao batswa, ni ŋshəkei kumə wo lele le mli, ni eehe eyi.

³⁸ Ni le le eye lele le seeŋbe, ni ekā sune nə ewə. Ni ametsi le, ni amekəe le ake: Tsəələ, ni wəlaajeə nee ojweŋŋ nə?

³⁹ Ni ete shi efā kəəyəə le yi, ni ekee ŋshə le ake: Bu onaa ni ofee diŋŋ: Ni kəəyəə le fəə tswaa ni eŋme dəmm.

⁴⁰ Ni ekee amə ake: Məeba nyəsheə gbeyei neke? te təŋŋ ni nyəbe heməkəyeli nee?

⁴¹ Ni aməshe gbeyei naakpa, ni amekəekəe aməhe ake: Namə po ne, ni kəəyəə ke ŋshə tete boə le toi nee?

Yitso 5

(6,1-20. Mat. 8,28-34. Luk. 8,26-39.)

¹ Ni aməba ŋshə le see ye Gadarabii ashikpəŋ le nə.

² Ni beni ekpleke le, amrə le nuu ko ni mumə fəŋ yəə emli je gbohii abui le amlɪ ke le bakpe.

³ Ni gbohii abui amlɪ ehɪə, ni mə ko mə ko nyee kəsəŋkəsəi po awo le.

⁴ Ejaake awo le gbokle ke kəsəŋkəsəi aaahuu, shi etsereə kəsəŋkəsəi le, ni ekuməə gbokle le, ni mə ko mə ko nyee ehe ajəə;

⁵ ni daa nee nyəəŋ ke shwane fəe le gbohii abui le ke gəji le amlɪ eyəə, ni ebləə ni eke tei fləə ehe.

⁶ Shi beni ena Yesu ye shõṅṅ le, ejo foi keba eṅṅ, ni ebakula shi ye ehie;

⁷ ni ebo ke gbee wale ekεε: Meni sane mike o yõ, Yesu, Nyõṅmõ ni yõ ḡwei shõṅṅ le bi? Mina Nyõṅmõ, ake kaapin mi! *1.24.*

⁸ Ejaake ekεε le ake: Je gbõmõ ne mli, bo mumõ fõṅ!

⁹ Ni ebi le ake: Te ogbeiṅ? Ni ehere nõ ekεε: Migbei ji Legio, ejaake wõyi fa.

¹⁰ Ni ni ekpa fai naakpa ake ekashwie amε ye jei niiaṅ.

¹¹ Shi kplotoi ku kple ko ye jei miye nii ye gõṅ le he.

¹² Ni daimonioi le fεε kpa le fai amεkεε: Hã wõya kplotoi le atεṅ ni wõyabote amemli.

¹³ Ni amrõ le Yesu eṅmε amε gbε. Ni mumõi fõṅji le je kpo, ni amεyabote kplotoi le amli, ni kuu muu le fεε wo foi keje gõṅ le nõ kekpleke shi keyashwie ḡshõ le mli, (shi ameyi aaafee akpei enyõ,) ni amεgboi ye ḡshõ le mli.

¹⁴ Ni mei ni kwεõ amε le jo foi, ni amεyagba ye maṅ leṅ ke ḡmõji le amli. Ni amεje kpo amεbakwe nõ ni afee le;

¹⁵ ni amεba Yesu ḡṅ, ni amεbana mõ ni daimonioi Legio hi emli le, ake eta shi ni ewo atade ni ehie etserε le; ni efee amε gbeyei.

¹⁶ Ni mei ni naa le gba amε nõ ni afee mõ ni daimonioi yõ emli le, ke kplotoi le ahe sane le.

¹⁷ Ni amεbõi le faikpamõ ake eje amεkpokpai le nõ eya.

¹⁸ Ni beni eboteõ lele le mli le, mõ ni daimonioi hi emli le kpa le fai ake ehã ekε le ahi shi.

¹⁹ Shi Yesu ekplεεε le, shi moṅ ekεε le ake: Yaa owe ke bodiεṅtse owekumεi le aṅṅ, ni oyagba amε nii wuji ni Nuṅtõ le efee ehã ke mabõ ni ena o le.

²⁰ Ni eyiṅ etee, ni eyabõi nii wuji ni Yesu efee ehã le le shiεmõ ye *Dekapoli; ni efee amε fεε naakpεε. **7,31.*

²¹ Ni beni Yesu ke lele le fo ḡshõ le keba sεε le, mei pii babua amεhe naa ye ehe; ni eye ḡshõ le naa.

(22-43. Mat. 9,18-26. Luk. 8,41-56.)

²² Keke ni kpeehe le onukpai le atεṅ mõ kome ni atseõ Yairo le ba, ni beni ena le le, eho ekula shi ye enaji anaa,

²³ ni ni ekpa fai aaahuu ekεε ake: Gbo mibiyoo fioo heõ agbo nεε; hewõ le ba ni okε *oniji abashwie enõ, ni ehe awa le, ni eyi ana wala. **7,32.*

²⁴ Ni eke le tee; ni mei pii nyie esεε, ni amε mĩa le.

²⁵ Ni yoo ko ni he yeõ ke lá fõsemõ afii nyõṅma ke enyõ,

²⁶ ni ena nõ babao ye tsofåtsemεi pii adεṅ, ni efite edεṅ nii fεε, ni kēle ehiko hãko le kwraa, shi wu moṅ ewoõ le;

²⁷ beni enu Yesu he le, ebaje esεεgbε ye mei pii le atεṅ, ni eta etade le he

²⁸ Ejaake ekεε ake: Keji mina etade le he mita keke le mihe aaawa mi.

²⁹ Ni amrɔ le elá bu le naa mǎ, ni enu he ye ehewojianj ake atsa ehela le.

³⁰ Ni amrɔ le, beni Yesu yoo ake hewale ko eje emli le, etsǎ ehe ye mei le atej, ni ebi ake: Namɔ ta mitade le he le? *Luk. 6,19.*

³¹ Ni ekaselɔi le kee le ake: Oona ake asafo le miimã o, ni osaa obiɔ ake: Namɔ ta mihe?

³² Ni ekwe ehewɔ, koni ena mɔ ni fee nakai le.

³³ Shi yoo le miishe gbeyei ni ehe miikpokpo, akeni ele nɔ ni afee ahã le le, ni eba ebakula shi ye ehie, ni ekɛ le anɔkwale le fɛe.

³⁴ Shi le le ekɛ le ake: Biyoo, ohemakɛyeli ehã ohe ewao; yaa ye hejɔle mli, ni ohela le aaajɔ o.

³⁵ Beni ewieɔ lolo le, komɛi je kpeehe nukpa le webii le atej ba bakɛ le ake: Obiyoo le egbo; mɛeba ogbaa tsǎɔɔ le naa lolo?

³⁶ Shi beni Yesu nu wiemɔ ni awie le, ekɛ kpeehe onukpa le ake: Kaashe gbeyei; he oye kekɛ!

³⁷ Ni ehãaa mɔ ko anyie esɛɛ, ake ja Petro ke Yakobo ke Yohane, Yakobo nyemi le, kekɛ.

³⁸ Ni amɛba kpeehe le onukpa le we le, ni ebana hoofeemɔ ke mei ni foɔ ni amɛyeɔ ɣkɔmɔ babao le.

³⁹ Ni ebote shã le, ni ekɛ amɛ ake: Mɛeba nyefeɔ hǎɔ ni nyefoɔ nekɛ? Gbekɛ le *gboko, shi wɔ ewɔɔ. **Yoh. 11,11.*

⁴⁰ Ni amɛɣmɔ le. Shi le le eshwiɛ mei le fɛɛ, ni eɣɔ gbekɛ le tɛɛ ke enye ke mei ni fata ehe le, ni eyabote he ni gbekɛ le kã le,

⁴¹ ni emɔ enine shi, ni ekɛ le ake: “Talita, kuumi!” eshishi ji: Gbekɛyoo, *miikɛɛ o ake: Tee shi! **Luk. 7,14.*

⁴² Ni amrɔ le gbekɛyoo le tee shi ni eshra shi; ejaake eye afii nyɔɣma ke enyɔ. Ni amɛnaa kpe amɛhe naakpa.

⁴³ Ni etswa amɛnaa maɣ veveve ake amekahã mɔ ko miile enɛ. Ni efã ake ahã le nɔ ko ni eye.

Yitso 6

(6,1-6. Mat 13,53-58. Luk. 4,15-20.)

¹ Ni eje jei, ni eyiɣ etee le dieɣtɛɛ emaj leɣ, ni ekaselɔi le nyie esɛɛ.

² Ni beni she hejɔɔmɔgbi le, ebɔi nitsɔɔmɔ ye kpeehe le; ni mei pii ni nu le ahe jǎ amɛhe amɛkɛɛ: *Nɛɛgbe mɔne yana nii nɛ keje? ni mɛɛ nilee ake hãle, ni ake tsǎɔ enine nɔ atsuɔ nekɛ hewale nitsumɔi nɛɛ? **Yoh. 7,15.*

³ Ani jeeɛ ɣaalɔ le nɛ, Maria bi le, ke Yakobo ke Yose ke Yuda ke Simon nyemi le? ani jeeɛ enyemimɛi hii le hu ke wɔ yɔɔ bie le? Ni ehe sane le hã amɛnane tǎtǎ.

⁴ Shi Yesu kee ame ake: Akpaaa gbalɔ wo, ake ja emanj ke ewekumei atej ke ewe keke.

⁵ Ni enyeee hewale nitsumoi ko etsu ye jei, ake ja no ni ejoo eniji ejmle helatsemɛi fioo ko no ni ni etsa ame le.

⁶ Ni ehie fee le yaa ye he ni amehēee ameyeee le hewo. Ni eyakpa akrowai le amlɛ ni etsɔo nii.

(7-13. Mat 10,1. 9-16. Luk. 9,1-3)

⁷ Ni etse mei nyɔɔma ke enyo le keba ejoo, ni ebɔi ame tsumo *enyɔnyɔnyo, ni ehã ame hegbe ye mumoi fɔɔji le no. *Luk. 10,1.

⁸ Ni ewo ame akpo ake amekahie no ko ye gbe le no, ake ja tso keke; amekahie kotoku loo aboloo loo shika ye amehɛfiinii amlɛ;

⁹ shi amewo tokota, ni amekawo flakai enyo.

¹⁰ Ni ekee ame ake: He fee he ni nyɛaabote shia ko ye le, nyehia jei keyashi beyino ni nyɛaaje jei ekonɔ.

¹¹ Ni mei abo ni ejɔɔnyɛ ni amebɔɔ nyewiemɔ le toi le, ke nyemiije jei le nyekpokpoa nyenane tamɔ mlu nyeshwiea shi nyekyeya ame odase. Lɛɛɛɛ, miikɛɛ nyɛ ake, kojomɔ gbi le no le, aaafan Sodombii ke Gomorabii fe nakai man le.

¹² Ni ameyiɔ ameteɛ, ni ameyashie ametsɔo mei ake ametsake ametsui.

¹³ Ni amefãmɔ daimonioi pii, ni *amɛfɔfɔo helatsemɛi pii amu ni ametsa ame. *Yak. 5,14. 15.

(14-29. Mat. 14,1-12. Luk. 9,7-9; 3,19. 20.)

¹⁴ Ni mantse Herode nu ehe, ejaake egbei ehehe; ni ekee ake: Yohane, baptisibɔ le, ete shi keje gbɔhii atej; no hewo ni hewalei nɛɛ tsuɔ nii ye emli nɛɛ.

¹⁵ Mei komei kee ake: Elia ni; shi mei komei hu kee ake: Gbalɔ ni, aloo etamo gbalɔi le eko.

¹⁶ Shi beni Herode nu le, ekee: Yohane ni mifo eyi le, le ete shi ekonɔ keje gbɔhii atej nɛɛ.

¹⁷ Ejaake le Herode le nɔɔɔ etsu abamɔ Yohane, ni efi le ewo tsurɔ, ye Herodia, enyemi Filipino na le, hewo; ejaake ejɔ le efɛɛ ejɔ.

¹⁸ Ejaake Yohane kee le ake: Ejaaa ake oɔo *onyemi le na le. *3 Mose 18,16.

¹⁹ Hewo le Herodia beɛ wo emli, ni eetao egbe; shi enyeee;

²⁰ ejaake Herode miishe Yohane gbeyei, akɛni ele ake jalɔ ke nuu krɔɔkrɔɔ ji le le, ni eto le shweshweeshwe, ni eboɔ le toi ye nibii pii amlɛ, ni ewiemɔ ɔo enaa.

²¹ Ni gbi ni sa le bashɛ, beni Herode yeɔ efɔmɔ gbijuro le, ni enjme egbomei agboi ke esafoiatsemɛi ke Galilea onukpai le okplɔ;

²² ni Herodia le nɔnɔ biyoo ba ebajo, ni esa Herode ke mei ni ke le tra okplɔ le he le ahie. Ni maɔtse le kee gbekeyoo le ake: Bi mi nɔ fee nɔ ni otaoɔ, ni mahã o!

²³ Ni ekã le kitã ake: Nɔ fee nɔ ni ooobimi le, mahã o, ke mimajɔtseyeli le fã teteɲ le! *Est. 5,3. 6.*

²⁴ Ni eje kpo eyabi enye ake: Meni mibi? Ni ekee: Yohane, baptisilo le, yitso.

²⁵ Ni amrɔ le eba maɔtse le nɔo oya ni ebabi le ake: Miitao ake oonɔ Yohane, baptisilo le, yitso ohã mi amrɔ nɛɛ ye kã mli!

²⁶ Ni edo maɔtse le naakpa; shi ekitã le ke mei ni ke le tra niyenii ashi le ahewo le esumɔɔ ake ekãmaa le.

²⁷ Ni amrɔ le maɔtse le tsu oblafo ni efã le ake eke eyitso aba.

²⁸ Ni etee eyafo eyi ye tsu lenɲ, ni ekenjme kã mli keba, ni ekebahã gbekeyoo le, ni gbekeyoo le hu keyahã enye.

²⁹ Ni beni ekaselɔi le nu le, amebawo egbonyo le, ni ameyafu le.

³⁰ Ni bɔfoi le bua amehɛ naa keba Yesu nɔo, ni amebagba le nii ni ameyafeɛ ke nii ni ameyatsɔɔ le fɛɛ. *Luk. 9,10.*

³¹ Ni ekee amɛ ake: Nye sɔnɲ nyɛbaa ni wɔtea ɲa le nɔ he ko banee, ni nyeyajɔa nyɛhe fioo. Ejaake mei ni baa yaa le fa tsɔ ni amɛnaaa dekã keye nii tete.

(32-44. Mat 14,13-21. Luk. 9,10-17. Yoh. 6,1-13.)

³² Ni amɛtsɔ lele mli ketee ɲa le nɔ he ko banee.

³³ Ni beni asafoi le na amɛ ni ameyaa le, mei pii yoo le, ni ameje maji le fɛɛ mli amejo foi ketsɔ shikpɔnɲ ketee jei, ni amehɔ amɛnaa, ni ameyabua amehɛ naa keba enɔo.

³⁴ Ni beni Yesu kpleke le, ena mei babao, ni *emusunɲ tsɔ le ye amehewo, ejaake amɛtamɔ toi ni be kwelɔ; ni ebɔi amɛ nibii pii tsɔɔmɔ. *Mat. 9,36.

³⁵ Ni beni je bɔi namɔ le, ekaselɔi le ba enɔo amebakɛɛ le ake: ɲanɔ ji biɛ, ni je hu miina; 8,1-9.

³⁶ wo amɛ gbɛ, koni ameya akrowai ke maji ni jwɛɛ shi nɛɛ amlɛ ni ameyahɛ nii ameyɛ; ejaake amɛbɛ nɔ ko ni amɛbayɛ.

³⁷ Shi ehɛɛ nɔ ekee amɛ ake: Nye diɛntse nyehãa amɛ nɔ ko ameyɛa. Ni amɛkɛɛ le ake: Ani wɔya wɔyahe aboloo denarioi ohai enyɔ naa, ni wɔnɔhã amɛ ameyɛ?

³⁸ Shi ekee amɛ ake: Aboloi enyie nyeyɔɔ? nyeyaa ni nyeyakwɛa. Ni beni ameyakwɛ le, amɛkɛɛ: Enumɔ ke loi enyɔ.

³⁹ Ni efã amɛ ni amɛtra shi asafoiasafoinɲ ye jwɛfɔ le nɔ.

⁴⁰ Ni ametra shi kuikui ye ohahai ke nyõrjmai enumæenumæi amlí.

⁴¹ Ni eɣɔ aboloji enumæ ke loi enyɔ le, ni *ekwe njwei ejɔɔ nɔ, ni ekumɔ aboloji le ekẽhã ekaselɔi le koni amekẽhã amɛ, ni eja loi enyɔ le hu mli ehã amɛ fɛɛ. *7,34.

⁴² Ni amɛ fɛɛ amɛye ni ametrɔ.

⁴³ Ni ameklɔ fufuji le amɛwo kafui nyõrjma ke enyɔ obõbõ ke loi le hu eko.

⁴⁴ Ni meí ni ye aboloji le ayibɔ ji hii akpei enumɔ.

(45-53. Mat 14,22-35. Yoh. 6.15-21.)

⁴⁵ Ni amrɔ le etsire ekaselɔi le ayi sɛɛ ni amɛya lele leɲ, koni ametsõ ehie keya njshɔ le sɛɛ ni amɛya Betsaida, keyashi be ni eeewo asafo le gbɛ.

⁴⁶ Ni beni ewo amɛ gbɛ le, eyinj etee gɔɲ le nɔ eyasɔle.

⁴⁷ Ni beni je na le, lele le eshe njshɔ teɲ, ni ekome eye shikpɔɲ.

⁴⁸ Ni ena ake wirimɔ le miitɔ amɛ; ejaake amemiiikpee kɔɔyɔɔ. Ni nyɔɔɲ le mli, aaafee sramɔbe ni ji ejwe le nɛ le, enyie njshɔ le nɔ kemiiiba amɛɲɔɔ; ni eetao eho amɛhe.

⁴⁹ Shi beni amɛna le ni enyie njshɔ le nɔ le, amɛsusu ake sisa ni, ni amɛblɔ.

⁵⁰ Ejaake amɛ fɛɛ amɛna le, ni ametsui fã. Ni amrɔ le eke amɛ wie ni ekɛɛ amɛ ake: Nyetsui anyɔa nyemli; mi ni; nyekashea gbeyei!

⁵¹ Ni eba amɛɲɔɔ ye lele le mli; ni *kɔɔyɔɔ le foo tswaa. Ni amɛnaa kpe amɛhe naakpa dieɲtse, ni amehie fee amɛ yaa po. *4,39.

⁵² Ejaake amɛyooko nɔ ko sɛɛ ye aboloji le asane le mli; ejaake ametsui wa.

⁵³ Ni beni amɛfo njshɔ le, amɛba Genesaret shikpɔɲ le nɔ, ni amɛbakpleke.

⁵⁴ Ni beni amɛje lele le mli le, amrɔ le meí le yoo le;

⁵⁵ kɛkɛ ni amɛsha foi keyakpa jei niiaɲ fɛɛ, ni amɛbõi meí ni he yeɔ le aholemɔ ye sai nɔ ke eɲɔɔ baa, ye he ni amɛnu ake eyɔɔ le.

⁵⁶ Ni he fɛɛ he ni ebote akrowai loo maji loo njmɔji amlí ye le, amɛke helatsɛmeí bashwie blohuiaɲ, ni amɛkpa le fai koni ehã amɛna etade naamuu le kɛkɛ he *ametra; ni meí abɔ ni tra he le, amɛhe wa amɛ. *5,27. 28.

Yitso 7

(7,1-23. Mat. 15,1-20.)

¹ Ni Farisifoi le ke wolonmãlɔi le atɛɲ meí komeí hu ni je Yerusalem ba le bua amɛhe naa kɛba eɲɔɔ.

² Ni akɛni amɛna ake ekaselɔi le atɛɲ meí komeí yeɔ nii ke bulemɔ dẽ ni ji dẽ ni afɔko le, amɛkã amɛ. Luk. 11,38.

³ Ejaake Farisifoi le ke Yudafoi le fɛɛ le, ja amɛke nu fɔ amɛdẽ dani amɛyeɔ nii, amɛkeyɔɔ onukpai le ablema le anɔ;

⁴ ni ke je jra nɔ amɛba lɛ, ja amɛju, dani amɛyeɔ nii. Ni nii krokomei pii hu ye ni ato ahã amɛ ni amɛfɛɔ ye kpuji ke gbɛi ke ayawai ke saatsei ahɛfɔmɔ hewɔ.

⁵ Ni Farisifoi lɛ ke wolonmãloi lɛ bi lɛ akɛ: Mɛni hewɔ okaselɔi lɛ yee onukpai lɛ ablema lɛ nɔ lɛ? Ejaake amɛfɔɔ amɛdɛ dani amɛyeɔ nii?

⁶ Shi ehɛrɛ nɔ ni ekɛɛ amɛ akɛ: Ojogbanɔɔ ni *Yesaia gba ye nyɛ osatofoi nɛɛ ahɛ, tamɔ bɔni aɔɔma lɛ akɛ: “Maɔ nɛɛ, amɛnaabui amɛkɛwoɔ mi; shi amɛtsui etsi ehɛ keje mihe ketee shɔɔɔɔ. *Yes. 29,13.

⁷ Shi yakatswaa amɛjaa mi lɛ, ejaake amɛtsɔɔ tsɔɔmɔi ni ji gbɔmɛi akitãi.

⁸ Nyɔɔɔmɔ kitã lɛ nyɛshi ni gbɔmɛi ablema nɔ nyɛyeɔ ke gbɛi ke kpuji ahɛfɔmɔ, ni nii ni tamɔ ɛnɛɛmɛi sɔɔɔɔ nyɛfɛɔ.”

⁹ Ni ekɛɛ amɛ akɛ: Gbɛ po nyɛje nyɛkwa Nyɔɔɔmɔ kitã lɛ, koni nyɛye nyɛblema sane lɛ nɔ.

¹⁰ Ejaake Mose kɛɛ: *“Wo otse ke onye!” ni “mɔ ni lomɔɔ etse loo enye lɛ, gbɛ aaagbe lɛ!” *2 Mose 20,12; 21,17.

¹¹ Shi nyɛ lɛ nyɛkɛɛ: Kɛ mɔ ko kɛɛ etse aloo enye akɛ: “Nɔ ni kule ooona ye midɛɔ lɛ, Korban [nɔ ni akɛke Nyɔɔɔmɔ] ni lɛ”,

¹² beɛ nyɛhãaa efɛɛ nɔ ko ehã etse loo enye dɔɔɔɔ;

¹³ ni nyɛgu Nyɔɔɔmɔ wiemɔ lɛ ye nyɛblema sane ni nyɛkɛba jɛɔ lɛ hewɔ, ni nii ni tamɔ ɛnɛɛmɛi sɔɔɔɔ nyɛfɛɔ.

¹⁴ Ni etse asafo lɛ fɛɛ kɛba ɛɔɔ ekɛɛ amɛ akɛ: Nyɛ fɛɛ nyɛboɔ mi toi toi koni nyɛnu shishi!

¹⁵ Nɔ ko bɛ ni jɛɔ kponɔ gbɛ boteɔ gbɔmɔ mli ni aaanye *abule; shi nɔ ni buleɔ gbɔmɔ ji nɔ ni jɛɔ emli lɛ. *Bɔf. 10,14. 15.

¹⁶ Kɛ mɔ ko ye toi ni ekɛɛnu lɛ, hã ni enu!

¹⁷ Shi beni eje asafo lɛ ɔɔɔ eba shã lɛ, ekaselɔi lɛ bi lɛ abɛ lɛ shishi.

¹⁸ Ni ekɛɛ amɛ akɛ: Ani nɛkɛ nyɛ hu nyɛnaaa nii ashishi? Nyɛyoo sɛɛ akɛ, nɔ fɛɛ nɔ ni jɛɔ kponɔ gbɛ boteɔ gbɔmɔ mli lɛ, enyɛɛɛ lɛ ebule?

¹⁹ Ejaake jɛɛɛ etsui mli eboteɔ, shi emusɔɔ eyaa, ni eyajɛɔ kpo ye tiafi ni hãa ɔɔmãa fɛɛ he tseɔ lɛ mli.

²⁰ Ni ekɛɛ akɛ: Nɔ ni jɛɔ gbɔmɔ mli lɛ, no nɔɔɔɔ buleɔ lɛ.

²¹ Shi mligbɛ, ni ji gbɔmɛi atsui amlɛ lɛ, jɛi jwɛɔɔmɔi fɔɔɔɔ lɛ jɛɔ, gblãfitemɔ, ajwamaɔɔbɔɔ, awuyeli,

²² juu, hiɛjoomɔ jɛɔshabaa, shishiumɔ, nyɛnyɛɔtswibɔɔ, hiɔmɛisha, musubɔɔ, hewɔ, kwashiaiasaneyeli.

²³ Nii fɔɔɔɔ nɛɛ fɛɛ lɛ, mligbɛ jɛɔ ni amɛbuleɔ gbɔmɔ.

(24-30. Mat 15,21-28.)

²⁴ Ni ete shi ye jei ni eyinj ketee Tiro ke Sidon niiaŋ. Ni eyabote shīa ko, ni esumōō akē aleō, shi enyēēē ehe etee.

²⁵ Ejaake yoo ko ni mumō fəŋ yōō ebiyoo fioo ko mli le, enu ehe; ni eba ebakula shi ye enaji anaa.

²⁶ Shi yoo le Helayoo ni, ni eje Siro-foinike weku le mli. Ni ebakpa le fai ni efā daimonio le ye ebiyoo le mli.

²⁷ Shi Yesu kēē le akē: Hā bii le atrō fēēdā; shi ejaaa akē aŋōō bii aboloo le ashērēō ashwīēō gbeebii.

²⁸ Shi yoo le here nō ekēē le akē: Nuŋtsō, eye mli moŋ; shi bē gbeebii hu ni yōō okplō le shishi le yeō bii afufuji le eko!

²⁹ Ni ekēē le akē: Nēkē wiemō nē hewō le yaa, daimonio le eje obi le mli.

³⁰ Ni eyinj etee ewe le, ni eyana akē daimonio le eje kpo, ni ebiyoo fioo le kã saa le nō.

³¹ Ni eku esēē ekoyŋ, kejē Tiro niiaŋ, kefoŋ ye Sidon ni etsō Dekapoli kpokpai le anō keba Galilea ŋshō le naa. *Mat 15,29-31.*

³² Ni akē mō ko ni muō toi ni mumui hu ji le ba eŋōō, ni amēkpa le fai koni eŋōō *enine eŋme enō. **5,23.*

³³ Ni ekē le je asafo le teŋ ketee afā, ni eŋōō ewabii ewo etoii amlī, ni *etsē lajō ekēsa elilē le he. **8,23.*

³⁴ Ni *ekwē ŋwei, ni edōmō ŋtsōi ye emli ni ekēē le akē: Hefata! eshishi ji: Gblemō! **6,41. Yoh. 11,41.*

³⁵ Ni amrō le etoii le gble, ni elilēi kpāa le fene, ni ewie faŋŋ.

³⁶ Ni etswa amēnaa maŋ akē amēkakēē mō ko; shi babao ni etswaa amēnaa maŋ le, babao ni amējajeō ji nō. *1,43-44.*

³⁷ Ni amēhe jō amēhe babaoo diēŋtse, ni amēkēē: Efee nii fēē jogbaŋŋ! Ehāa toimulōi nuō nii, ni mumui hu wīēō.

Yitso 8

(8,1-10. Mat. 15,32-39.)

¹ No gbii le amlī, beni mēi pii yōō jei ni amēnaaa nō ko amēye le, Yesu tse ekaselōi le keba eŋōō ni ekēē amē akē:

² Mimusuŋ miitsō mi ye asafo le hewō, ejaake amēkē mi ehi shi gbii etē sōŋŋ, ni amēnaaa nō ko amēye. *6,34-44.*

³ Ni keji mihā amēkē amēmusuŋ hōmō yiŋ kemiiya amēwe le, amēyato biti ye gbeteŋ; ejaake amēteŋ mēi komei ajehe jeke.

⁴ Ni ekaseloi le here le nɔ akɛ: Nɛɛgbɛ aaana abooloo yɛ, yɛ ŋa nɛɛ nɔ, ni aaashe mɛnɛɛmɛi anaa?

⁵ Ni ebi amɛ akɛ: Aboloi enyie nyeyɔɔ? Ni amɛkɛɛ: Kpawo.

⁶ Ni efã asafo le akɛ amɛtra shikpɔŋ. Ni eɲɔɔ aboloi kpawo le, ni eda shi, ni ekumɔ ehã ekaseloi le koni amɛŋɔhã amɛ; ni amɛŋɔhã asafo le.

⁷ Ni amɛyɛ loi bibii fioo, ni eɲɔɔ nɔ, ni efã akɛ aɲɔ no hu ahã amɛ.

⁸ Ni amɛyɛ ni amɛtrɔ, ni amɛklɔ fufuji ni shwɛ le, flɔtɔi kpawo obɔbɔ.

⁹ Shi mɛi ni ye le afee mɛi akpei ejwɛ; ni ejie amɛ gbɛ.

¹⁰ Ni amrɔ le eke ekaseloi le bote lele le mli, ni eba Dalmanuta niiaŋ.

(11-21. Mat. 13,1-12.)

¹¹ Ni Farisifoi le ba ni amɛkɛ le babɔi ŋwanejee amɛmiitao ŋwɛi okadi ye eɲɔɔ, ni amɛkɛmiitsɔ enaa.

¹² Ni edɔmɔ ŋtsɔi yɛ emumɔ mli ni ekeɛ: Mɛni hewɔ neke yinɔbii nɛɛ taoɔ okadi lolo? Leleŋ, miikɛɛ nyɛ akɛ: Kɛ aaɲɔ okadi ko ahã neke yinɔbii nɛɛ, fii!

¹³ Ni eshi amɛ, ni eyabote lele mli ekoyɔŋ ni etee sɛɛ le.

¹⁴ Ni amɛhiɛ ekpa nɔ akɛ amɛhiɛ abooloo, ni amɛhiɛɛɛ eko yɛ lele le mli, akɛ ja abooloo kome kɛkɛ.

¹⁵ Ni efã amɛ ekeɛ: Nyekwɛa jogbaŋŋ, *ni nyɛhiɛ ahia nyɛhe nɔ yɛ Farisifoi le amasha kɛ †Herode masha le hewɔ! *Luk. 12,1. †3,6.

¹⁶ Ni amɛtao naa yɛ amɛteɲ amɛkɛɛ: Bɛnɛ abooloo ni wɔhiɛɛɛ le hewɔŋ?

¹⁷ Ni beni Yesu na le le, ekeɛ amɛ akɛ: Mɛɛba nyɛsusuwɔ akɛ abooloo ni nyɛhiɛɛɛ le hewɔŋ? Ani *nyeyooko sɛɛ ni asaŋ nyɛnako nii anaa lolo? Ani neke nyɛtsui wa lolo? *6,52.

¹⁸ Nyɛyɛ hiŋmɛii shi nyɛnaaa nii, ni nyɛyɛ toii hu shi nyɛnuuu nii, ni nyɛkaiiii nɔ ko nɔ ko lo?

¹⁹ Beni mikumɔ aboloi enumɔ le mli mihã mɛi akpei enumɔ le, fufuji kafui enyie nyɛhole? Amɛkɛɛ le akɛ: Nyɔŋma kɛ enyɔ. 6,41-44.

²⁰ Ni beni mikumɔ kpawo le mli mihã mɛi akpei ejwɛ le hu le, fufuji flɔtɔi enyie nyɛhole? Ni amɛkɛɛ le akɛ: Kpawo. K. 6-9.

²¹ Ni ekeɛ amɛ akɛ: Te teɲŋ ni nyɛnaaa nii anaa lolo nɛɛ?

²² Ni eba Betsaida. Ni amɛkɛ shwilafo ko ba eɲɔɔ, ni amɛkpale fai ni *eta ehe. *6,56.

²³ Ni emɔ shwilafo le nine shi, ni eke le je maŋ leŋ, ni etsɛ lajɔ eshwie ehinmɛii le anɔ, ni eɲɔɔ eniji eshwie enɔ, ni ebi le akɛ eena nii lo? 7,32. 33. Yoh. 9,6.

²⁴ Ni egble ehinmɛii le ni ekeɛ: Minaa gbɔmɛi tamɔ tsei ni nyiɛɔ.

²⁵No sɛɛ lɛ esaa ɛɲɔɔ ɛniji ɛshwie ɛhiɲmɛii lɛ nɔ ɛkoɲɲ, ni ɛhã ɛgble ɛhiɲmɛii lɛ, ni atsa lɛ, ni ɛna nii f̄ɛɛ pɛpɛɛpɛ.

²⁶Ni ɛjie lɛ gbɛ ketee ewe, ni ɛkɛɛ: Kaaya maɲ lɛɲ ni osaa *okakɛɛ mɔ ko sane ko yɛ maɲ lɛɲ! *^{7,36}.

(27-9,1. Mat. 16,13-28. Luk. 9.18-27.)

²⁷Ni Yesu kɛ ɛkaselɔi lɛ yij amɛtee Kaisarea Filipi maji lɛ amlɪ. Ni gbɛ lɛ nɔ lɛ ɛbi ɛkaselɔi lɛ akɛ: Namɔ mɛi kɛɔ akɛ miji?

²⁸Ni amɛto hɛ akɛ: Yohane, baptisilɔ lɛ; ni mɛi kɔmɛi kɛɔ akɛ: Elia; ni mɛi krokɔmɛi hu kɛɔ akɛ: Gbalɔi lɛ atɛɲ mɔ kɔmɛ jio.

²⁹Ni ɛbi amɛ akɛ: Shi nyɛ lɛ, namɔ nyɛkɛɔ akɛ miji? Ni Petro hɛrɛ nɔ ɛkɛɛ lɛ akɛ: Bo ji Kristo lɛ.

³⁰Ni ɛtswa amɛnaa maɲ akɛ amɛkakɛɛ mɔ ko mɔ ko ehe sane. ^{9,9}.

³¹Ni ɛbɔi amɛ tsɔɔmɔ akɛ, ja gbɔmɔ bi lɛ naa amanɛhulu pii, ni onukpai lɛ kɛ osɔfonukpai lɛ kɛ wolɔɲmãlɔi lɛ kwa lɛ; ni agbɛ lɛ, ni gbii ɛt̄ɛ sɛɛ ni ɛtɛ shi ɛkoɲɲ.

³²Ni ɛwie nɛkɛ wiemɔ nɛɛ faɲɲ. Ni Petro tɛɛ lɛ ketee afã ni ɛbɔi lɛ kɔkɔbɔɔ.

³³Shi ɛtsɔ ehe ni nɔ ni ɛna ɛkaselɔi lɛ, ɛku ewo Petro naa ni ɛkɛɛ: Ho misɛɛ, satan! ɛjaakɛ ojwɛɲɲ Nyɔɲmɔ nibii anɔ, shi gbɔmɛi anibii nɔ moɲ ojwɛɲɔ.

³⁴Ni ɛtsɛ asafo lɛ kɛ ɛkaselɔi lɛ hu kɛba ɛɲɔɔ, ni ɛkɛɛ amɛ akɛ: Kɛji mɔ ko miisumɔ akɛ ɛnyie misɛɛ lɛ, hã ni ɛtso ehe naa, ni ewo ɛsɛɲmɔtso lɛ ɛfɔ ɛnɔ ni ɛnyie misɛɛ.

³⁵ɛjaakɛ mɔ fɛɛ mɔ ni sumɔɔ akɛ ɛbaa ɛsusuma yi lɛ, ɛeelaaje; shi mɔ ni laajeɔ ɛsusuma yɛ mi kɛ sanɛkpakpa lɛ lɛ hɛwɔ lɛ, ɛnine aaashɛ nɔ. *Mat. 10,39.*

³⁶ɛjaakɛ mɛɛ sɛɛ gbɔmɔ naa, kɛji ɛnine shɛ jɛɲ muu nɛɛ f̄ɛɛ nɔ ni ɛlaaje lɛ diɛɲtɛ ɛsusuma lɛ?

³⁷Aloo mɛni gbɔmɔ aaahã ni ɛkɛkpɔ ɛsusuma?

³⁸ɛjaakɛ mɔ fɛɛ mɔ ni mi kɛ miwiemɔi lɛ ahe fɛɔ lɛ hiɛgble yɛ yinɔbii gblãfitelɔi kɛ ɛshafeelɔi nɛɛ atɛɲ lɛ, lɛ hu ehe aaafɛɛ gbɔmɔ bi lɛ hiɛgble, beni ɛeeba yɛ ɛtsɛ anumnyam lɛ mli kɛ bɔfoi kɔɲɲkrɔɲi lɛ. *Mat. 10,33.*

Yitso 9

¹Ni ɛkɛɛ amɛ akɛ: Lɛɛlɛɲ, miikɛɛ nyɛ akɛ: Mɛi kɔmɛi yɛ mɛi ni damɔ biɛ nɛɛ atɛɲ, ni amɛsaɲ amɛnaa gbɛlɛ keyashi beyinɔ ni amɛaana Nyɔɲmɔ Maɲtseyeli lɛ akɛ ɛeeba yɛ hɛwalɛ mli.

(9,2-13. Mat. 17,1-13. Luk. 9,28-36.)

² Ni no sɛɛ gbii ekpaa ɛ Yesu ŋɔɔ Petro ke Yakobo ke Yohane, ni eke ame keke tee gɔŋ ni kwɔ ko nɔ ye afã banee; ni esu tsake ye amehie.

³ Ni etadei ɛ ekpe, ni eye futafuta bɔ ni niahefɔlɔ ko be shikpɔŋ nɛɛ nɔ ni aanyɛ ahã eye nakai.

⁴ Ni Elia ke Mose jie amehɛ kpo ametsɔɔ amɛ, ni amɛke Yesu bawie.

⁵ Ni Petro here nɔ ni ekɛɛ Yesu ake: Rabi, ehi hã wɔ ake wɔɔhi bi; ni hã wɔfee bui etɛ, onɔ ekome, ke Mose nɔ ekome, ke Elia nɔ ekome.

⁶ Shi eleeɛ nɔ ni ekɛɛ; ejaake amɛjjjaa.

⁷ Ni atatu bakete amɛnɔ, ni gbee ko je atatu ɛ mli keɛ: *Mɔnɛ ji misuɔmɔ bi ɛ, nyɛboa ɛ toi! *1,11. 2 Pet. 1,17.

⁸ Ni amrɔ ɛ, beni amɛkwɔɔ amehɛ ɛ, amɛnaaa mɔ ko mɔ ko dɔŋŋ, ake ja Yesu ke amɛ keke.

⁹ Shi beni amɛkplekeɔ gɔŋ ɛ, etswa amɛnaa maŋ ake amɛkagba mɔ ko nii ni amɛna ɛ, ja gbɔmɔ bi ɛ ete shi keje gbohii atɛŋ dã. 8,30.

¹⁰ Ni amɛŋɔ wiemɔ nɛɛ amɛto amɛyɔŋ, ni amɛbibii amehɛ ake: Te shitee ke gbohii atɛŋ jɛɛ nɛɛ shishɔŋ?

¹¹ Ni amɛbi ake: Te tɛŋŋ ni wolonmãlɔi ɛ keɔ ake ja Elia eba dã ɛ?

¹² Ni eto he ekɛɛ amɛ ake: *Elia miiba dã ɛɛɛɛŋ, ni ebato nii fɛɛ gbɛjiano ekonŋ. Shi te tɛŋŋ ni ɔaŋma ye gbɔmɔ bi ɛ he ake eeena amanehulu pii, ni aaagbe ehe guɔ ɛ? *Mal. 3,23. †Yes 53,8.

¹³ Shi *miikɛɛ nyɛ ake: Elia eba momo, ni asaŋ amɛfee ɛ nɔ fɛɛ nɔ ni amɛsumɔɔ, taake bɔ ni ɔaŋma ye ehewɔ ɛ. *Mat. 11,14. †1 Maŋ. 19,2. 10.

(11-29. Mat. 17,14-21. Luk. 9,37-42.)

¹⁴ Ni beni amɛbashe ekaselɔi ɛ aŋɔ ɛ, amɛna mei pii ye amehɛ, ke wolonmãlɔi ɛ ni amɛmiibibii amehɛ nii.

¹⁵ Ni amrɔ ni asafo ɛ fɛɛ na ɛ ɛ, efee amɛ naakpɛɛ, ni amɛsha foi keba eŋɔ amɛbafɛla ɛ.

¹⁶ Ni ebi wolonmãlɔi ɛ ake: Mɛni nyɛbibiiɔ amɛ?

¹⁷ Ni mei ɛ atɛŋ mɔ kome here ɛ nɔ ni ekɛɛ: Tsɔɔlɔ, mike mibi ni mumɔ mumui yɔɔ emli ba oŋɔɔ.

¹⁸ Ni he fɛɛ he ni emɔɔ ɛ ye ɛ, etsiɔ ɛ etswaa shi, ni enaa kwɛɔ afui, ni ekpɛɔ enyanyɔji ashishi, ni etãa loo; ni mikɛɛ okaselɔi ɛ ni amɛfã ɛ ɛ; amɛnyɛɛɛɛ.

¹⁹ Shi eto he ekɛɛ amɛ ake: Oo yinɔbii ni heee yee! mɛɛ beyinɔ mike nyɛ aahi shi keyashi? mɛɛ beyinɔ mahienye keyashi? Nyɛke ɛ abaa miŋɔɔ!

²⁰ Ni amekε le ba eḡḡḡ. Ni beni ena le le, amrḡ le mumḡ le hã eshḡ kwekweekwe, ni egbee shikpḡḡ, ni ekoklo shi, ni enaa kwẽ afui.

²¹ Ni ebi etsε le akε: Mεε beyinḡ enε bḡi le feemḡ? Ni ekεε le akε: Kεje egbekεbiiashi;

²² ni kpitiokpitio eshεḡ le efḡḡ la mli ke nui amlī, koni ekpātā ehie; shi kēle kεji ooonyε nḡ ko ofee le, musuḡ atsḡḡ ye wḡhe ni ofee he eko ohã wḡ!

²³ Shi Yesu kεε le akε: No ji ke ooonyε ohe oye kεkε le; *aaanyε afee nii fiaa ahã mḡ ni heḡ yeḡ le! *11,23.

²⁴ Ni amrḡ le gbeke le tse le bo ke ehie yaafonu ekεε: Miihe miye, Nuḡtsḡ, ye obua *mihemḡkεyeli ni mibε le! *Luk. 17,5.

²⁵ Shi beni Yesu na akε asafḡ le hie foi kemiiiba eḡḡḡ le, efã mumḡ fḡḡ le yi ni ekεε le akε: Bo mumḡ mumui ke toimulḡ, miifã o akε oje emli ni okabote emli dḡḡḡ!

²⁶ Ni eblḡ ni eshḡ kwekweekwe, ni eje emli; ni no tsḡ tamḡ gbonyo, ni mēi pii kεε hu akε egbo. 1,26.

²⁷ Shi Yesu mḡ enine shi, ni ewo enḡ, ni ete shi.

²⁸ Ni beni eba shiã le, ekaselḡi le bi le ye afã akε: Mεεba wḡ le wḡnyεεε le wḡfã le?

²⁹ Ni ekεε amε akε: Nεke henḡ srḡto nεε anyεεε le afã ye nḡ ko nḡ ko naa, akε ja ye sḡlemḡ ke ḡmaahile naa kεkε.

(30-32. Mat. 17,22. 23. Luk. 9,43-45.)

³⁰ Ni amεje jei ni amεyatsḡ Galilea; ni esumḡḡḡ akε mḡ ko ale.

³¹ Shi etsḡḡ ekaselḡi le ni ekεε amε akε: Akε gbḡmḡ bi le aaawo gbḡmēi adεḡ, ni amεgbe le, ni beni agbe le sεε le eeete shi ye gbi ni ji gbi etẽ le no. 8,31; 10,32-34.

³² *Shi amεnaaa nakai wiemḡ le naa, ni amεmiishe gbeyei hu akε amεabi le. *Luk. 18,34.

(33-50. Mat 18,1-9. Luk. 9,46-50.)

³³ Ni *eba Kapernaum. Ni beni eyḡḡ shiã le, ebi amε akε: Mēni sane nyεye ye nyεteḡ ye gbε le nḡ le? *Mat. 17,24.

³⁴ Shi ametswaaa amεdaaḡ; ejaake gbε le nḡ le amεye sane ye ameteḡ akε, namḡ ji agbo fe fεε.

³⁵ Ni eho eta shi, ni etse mēi nyḡḡma ke enyḡ le, ni ekεε amε akε: Kε mḡ ko mitao klerḡklerḡ mḡ atsḡḡ le, eetsḡḡ mēi fεε sεεkpεlḡ ke mēi fεε tsulḡ. 10,44.

³⁶ Ni eḡḡḡ gbeke bibioo ko ni ekε le damḡ ameteḡ, ni *eloo le atuu, ni ekεε amε akε: *10,16.

³⁷ Mò fɛɛ mò ni ɲɔ̀ nɛkɛ gbekɛbii bibii nɛɛ atɛɲ mò kome yɛ migbei anɔ̀ lɛ, ɛɲɔ̀ mi; ni mò ni ɲɔ̀ mi lɛ, jeeɛ mi ɛɲɔ̀, shi moɲ mò ni tsu mi lɛɲ. *Mat. 10,40.*

³⁸ Shi Yohane here lɛ nɔ̀ ekɛɛ: Tsɔ̀ɔ̀ɔ̀, wɔ̀na mò ko ni kɛ ogbei fãa daimonioi, ni wɔ̀tsi lɛ gbɛ, ejaake enyieɛɛ wɔ̀sɛɛ. *4 Mose 11,27. 28.*

³⁹ Shi Yesu kɛɛ: Nyɛkatsia lɛ gbɛ; ejaake *mò ko bɛ ni ekɛ migbei aaatsu hewalɛ nitsumò ko ni eeenyɛ mihe efɔ̀ɲ ewie oya. **1 Kor. 12,3.*

⁴⁰ Ejaake mò ni eteeɛ shi ewooo wɔ̀ lɛ, efata wɔ̀he. *Mat. 12,30.*

⁴¹ Ejaake mò fɛɛ mò ni aaahã nyɛ nu kpulu kome nyɛnu yɛ migbei nɔ̀, akɛ ni Kristo nii ji nyɛ hewɔ̀ lɛ, lɛlɛɲ, miikɛɛ nyɛ akɛ, enyɔ̀mɔ̀wo ɛɲmɛɲ lɛ. *Mat 10,42.*

⁴² Ni mò ni aaatɔ̀tɔ̀ mɛi bibii nɛɛ ni heɔ̀ minɔ̀ yeɔ̀ lɛ atɛɲ mò kome nane lɛ, faɲ nɔ̀ ni aɲɔ̀ wiɛ akɔ̀ ekue, ni ayashɛ lɛ afɔ̀ ɲshɔ̀ɲ.

⁴³ Ni kɛ onine miitɔ̀tɔ̀ onane lɛ, foo; faɲ nɔ̀ ni okɛ nine kome bote wala mli fe nɔ̀ ni okɛ niji enyɔ̀ atee gehena mli, yɛ la ni gbooo lɛ mli lɛ *Mat. 5,30.*

⁴⁴ [he ni amɛgɔ̀gɔ̀mi lɛ gbooo, ni amɛla lɛ hu ahãaa egbo lɛ]. *Yes. 66,24.*

⁴⁵ Ni kɛ onane miitɔ̀tɔ̀ onane lɛ, foo; faɲ nɔ̀ ni okɛ nane kome bote wala mli fe nɔ̀ ni ohie naji enyɔ̀ ni aaashɛ o afɔ̀ gehena mli, yɛ la ni gbooo lɛ mli lɛ

⁴⁶ [he ni amɛgɔ̀gɔ̀mi lɛ gbooo, ni amɛla lɛ hu ahãaa egbo lɛ]. *K. 44.*

⁴⁷ Ni kɛ ohɲmɛi miitɔ̀tɔ̀ onane lɛ, fã oshɛ ofɔ̀; faɲ nɔ̀ ni okɛ hiɲmɛi kome bote Nyɔ̀ɲmɔ̀ Maɲtseyeli lɛ mli fe nɔ̀ ni ohie hiɲmɛii enyɔ̀ ni aaashɛ o afɔ̀ la gehena lɛ mli lɛ, *Mat 5,23.*

⁴⁸ he ni amɛgɔ̀gɔ̀mi lɛ gbooo, ni ni amɛla lɛ hu ahãaa egbo lɛ. *K. 44. 46.*

⁴⁹ Ejaake mò fɛɛ mò lɛ, akɛ la aaawo lɛ ɲoo, ni *afɔ̀le fɛɛ afɔ̀le hu, ɲoo aaawo lɛ. **3 Mose 2,18.*

⁵⁰ Nɔ̀ ko kpakpa ji ɲoo; shi keji ɲoo naanu gbo lɛ, menɛ nyɛkɛaaawo lɛ ɲoo dɔ̀ɲɲ? Nyɛhãa ɲoo ahia nyɛmli, ni nyɛhia shi yɛ hejɔ̀le mli yɛ nyɛtɛɲ! *Mat. 5,13. Luk. 14,34. Kól. 4,6.*

Yitso 10

(10,1-12. *Mat 19,1-9.*)

¹ Ni ete shi keɲɛ jɛi ni *eyɲɲ etee Yudea niaɲ, kɛ Yordan sɛɛgbɛ. Ni mɛi pii babua amɛhe naa ekoɲɲ yɛ ehewɔ̀, ni etsɔ̀ɔ̀ amɛ nii ekoɲɲ, taake bɔ̀ ni efɔ̀ feemɔ̀ lɛ. **9,33.*

² Ni Farisifoi lɛ ba ɛɲɔ̀ amɛbabi lɛ akɛ: Ani nuu yɛ hegɛ akɛ eshwieɔ̀ ɛɲa? amekemiitsɔ̀ enaa.

³ Shi ehɛre nɔ̀ ekɛɛ amɛ akɛ: Mɛɛ kitã Mose wo nyɛ?

⁴ Ni amekεε: Mose hã hegbe ake aŋma shwiemɔ wolo ni ashwie le. *5 Mose 24,1. Mat. 5,31. 32.*

⁵ Ni Yesu here nɔ ni ekεε amε ake: Nyetsuiwale hewɔ eŋma nekε kitã ehã nye;

⁶ shi keje jeŋbɔɔ shishijee leŋ le, nuu ke yoo Nyɔŋmɔ bɔ amε. *1 Mose 1,27.*

⁷ Ene hewɔ le nuu aaashi etse ke enye, ni eekpεte eja he; *1 Mose 2,24.*

⁸ ni ameyi enyɔ le fεε amεaatsɔ heloo kome; bele agbenε amεjeee mεi enyɔ dɔŋŋ, shi moŋ heloo komeŋ;

⁹ no hewɔ le nɔ ni Nyɔŋmɔ eŋɔ-tsa le, gbɔmɔ akagbla mli.

¹⁰ Ni beni ameyɔɔ shĩa le, ekaselɔi le bi le ekoŋŋ ye nakai sane le nɔŋŋ hewɔ.

¹¹ Ni ekεε amε ake: Mɔ fεε mɔ ni shwieɔ eja ni eyawεɔ mɔ kroko le, eje eεε efite gblã. *Luk 16,18.*

¹² Ni keji yoo shwie ewu ni eyagbã mɔ kroko le, efite gblã.

(13-16. *Mat 19,13-15. Luk. 18,15-17.*)

¹³ Ni amεke gbekεbii bibii ba eŋɔɔ, koni etra amεhe; shi ekaselɔi le nyafii mεi ni hole amε kεba le.

¹⁴ Shi beni Yesu naa le, edɔ le, ni ekεε amε ake: Nyehãa gbekεbii le abaa miŋɔɔ, ni nyekatsĩa amε gbe; ejaake menεεmεi anɔ ji Nyɔŋmɔ Maŋtseyeli le.

¹⁵ Lεεleŋ, miikεε nye ake: Mɔ fεε mɔ ni heε Nyɔŋmɔ Maŋtseyeli le tamɔ gbekε bibioo le, eboteŋ mli kwraa. *Mat 18,3.*

¹⁶ Ni eloo amε atuu, ni eŋɔ eniji eshwie amεnɔ, ni ejɔɔ amε. *9,36.*

(17-31. *Mat 19,16-30. Luk. 18,18-30.*)

¹⁷ Ni beni eje kpo eyaa gbe le nɔ le, mɔ ko hie foi kεbanina le ni ebakula ehie, ni ebi le ake: Tsɔɔlɔ kprakpa, meni mafεe ni mana naanɔ wala?

¹⁸ Ni Yesu kεε le ake: Mεεba otsεɔ mi mɔ kprakpa? Mɔ kprakpa ko be ake ja Nyɔŋmɔ kome kεke.

¹⁹ Nto ole kitãi le: *Kaafite gblã, kaagbe gbɔmɔ, kaaju, kaaye amale odase, kaashishiu mɔ; wo otsε ke onye! **2 Mose 20,12-17.*

²⁰ Shi ehεe nɔ ekεε le ake: Tsɔ le, miye enεεmεi fεε nɔ keje miblahiiŋ.

²¹ Ni Yesu kwe le ni esumɔle, ni ekεε le ake: Eshwe o nɔ kome: yaa ni oyahɔɔ nii fεε ni oyɔɔ, ni oŋɔ hã ohiafoi, ni oona jwetri ye ŋwei; ni *owo sεŋmɔtso le ni oba obanyie misεε. **8.34. Mat. 10,38.*

²² Shi efεe yɔɔ ye nakai wiemɔ le hewɔ, ni eyiŋ etee ke dɔle, ejaake eyε nii babao.

²³ Ni Yesu kwe ehewɔ kekpe ni ekεε ekaselɔi le ake: Nto nyεna bɔni ewa hã niiatsemεi ake amεaabote Nyɔŋmɔ Maŋtseyeli le mli!

²⁴ Ni kaseloi le ahe jo amehē ye ewiemoi le ahewo. Shi Yesu here no ekonj ni ekēe amē ake: Bii, nto nyena bo ni ewa hã *mei ni njõ amehie amefõo nii no le ake amēaabote Nyõnmõ Mañtseyeli le mli! *Lal. 62,11. 1 Tim. 6,17.

²⁵ Ejraaa hãaa yoma ake eeetsõ abui hiñmei mli, tamõ bõni jraa hã niatse ake eebote Nyõnmõ Mañtseyeli le mli le.

²⁶ Ni amēnaa kpe amehē naakpa ni amēkēe le ake: Bele namõ yiwala aaanyē ahere mõ?

²⁷ Ni Yesu kwe amehie ni ekēe: Gbõmei agbefañ le anyej enē afee, shi Nyõnmõ gbefañ le aaanyē; ejaake aaanyē nii fiaa afee ye Nyõnmõ gbefañ.

²⁸ Ni Petro bõi le kēemõ ake: Naa, wõ le wõshi nii fiaa ni wõbanyie oseē.

²⁹ Yesu kēe: Lēelēj, miikēe nye ake: Mõ ko be ni eshi shĩa loo nyemimeihii loo nyemimeiyei loo tse loo nye loo ña loo bii loo abõoi ye mi ke sanekpakpa le hewo,

³⁰ ni enañ shĩa ke nyemimeihii ke nyemimeiyei ke nyemē ke bii ke abõoi toi oha ye bee nēe bee nēe mli beebē, ke yiwale hu, ni jej ni baaba lej hu eeena naano wala.

³¹ Shi klējklējbii pii aaatsõmõ sēekpeloi, ni sēekpeloi aaatsõmõ klējklējbii.

(32-34. Mat. 20,17-19 Luk. 18,31-34.)

³² Ni amēnyie gbē kemiiya Yerusalem; ni Yesu nyie amehie, ni amehē ejõ amehē, ni amēnyie esēē ni amēmiishe gbeyei. Ni enjõ meī nyõnma ke enyõ le ekonj ketee afã, ni ebõi amē *nõ ni baaba enõ le kēemõ ake: *9,31.

³³ Naa, wõmiiya Yerusalem, ni aañjõ gbõmõ bi le awo osõfonukpai le ke wolonmãlõ le adēj, ni amēaabu gbele fõ, ni amēaanjõ le amehã wõñjalõ le;

³⁴ ni amēaaye ehe fēo, ni amēkēe kplebi aaayi le, ni amēaafē lajõ amēaashwie ehe, ni amēgbe le; ni enõ gbi etē le eeete shi ekonj.

(35-45. Mat. 20,20-28.)

³⁵ Ni Yakobo ke Yohane, Zebedeo bii le, ba enjõ amēbakēe: Tsõõlõ, wõmiisumõ ake, nõ ni wõbaaba o nēe, ofee ohã wõ.

³⁶ Ni ekēe amē ake: Meni nyēsumõ ake mifēe mihã nyē?

³⁷ Ni amēkēe le ake: Hã wõ hegbe koni wõteñ mõ kome ata oninejurõ nõ ni mõ kome hu ata obēku nõ ye onumnyam le mli.

³⁸ Shi Yesu kēe amē ake: Nyēlee nõ ni nyēbiõ le; ani nyēaanyē *kpulu ni mibanu le nyēnu, aloo nyēaanyē ni ake †mibaptisimõ le abaptisi nyē? *14,36. †Luk. 12.50.

³⁹ Ni amekere le ake: Wɔɔnyɛ. Shi Yesu kee ame ake: *Ƙpulu ni mibana le, nyaanu, ni baptisimo ni akeabaptisi mi le, akeabaptisi nye moɔ; *Bɔf. 12,2. Ƙpoj. 1,9.

⁴⁰ Shi mininejuro ke mibeƙu na tramɔ le jee minoɔ ni minoɔhãa, shi moɔ mei ni asaa ato le anoɔ.

⁴¹ Ni beni mei nyɔɔma le nu le, amemli bɔi Yakobo ke Yohane lawoo.

⁴² Shi Yesu tse ame keba eɔɔ, ni ekee ame ake: Nyele ake mei ni abuɔ ame maji le anɔyelɔi le yeɔ amenɔ nuɔtsɔ, ni ameteɔ agboi le ye amenɔ hewale. Luk. 22,25-27.

⁴³ Shi nye le, ebe nye nakai; shi moɔ ma fee ma ni taoɔ agbo atsɔ ye nyeteɔ le, eeetsɔ ma ni aaasuma nye; 9,35.

⁴⁴ ni ma ni taoɔ nyeteɔ onukpa atsɔ le, eeetsɔ mei le fee tsulo,

⁴⁵ Ejaake gbɔma bi le hu baaa koni asɔma le; shi sɔɔma moɔ eba, koni eɔ esusuma ehã ye mei pii akpɔma hewo.

(46-52. Mat. 20,29-34. Luk. 18,35-45.)

⁴⁶ Ni ameshe Yeriko. Ni beni eke ekaselɔi le ke asafɔ yuu je Yeriko ameyaa le, Bartimeo, shwilafo le, ni ji Timeo bi le, ta gbejegbe le toi eesisɛ.

⁴⁷ Ni beni enu ake Yesu Nazarenɔ leɔ le, ebɔi bloma ni eke: Yesu, David bi, naa mi mɔbɔ!

⁴⁸ Ni mei pii fãma le ake ebu enaa. Shi eblɔ babao moɔ fe tsutsu le ake: David bi, naa mi mɔbɔ!

⁴⁹ Ni Yesu wa damɔ shi, ni eke: Nyetsea le kebaa! Ni ametse shwilafo le ni amekere le ake: Na tsui, tee shi, eetse o!

⁵⁰ Ni eshe etade le efɔ, ni ete shi ni eba Yesu ɔɔ.

⁵¹ Ni Yesu kee le ake: Meni otao ake mifee mihã o? Ni shwilafo le kee le ake: Rabuni, ake mana nii.

⁵² Ni Yesu kee le ake: Yaa, ohemakeyeli le etsa o. Ni amro le noɔ le ena nii, ni nyie esee ye gbe le na.

Yitso 11

(11,1-10. Mat. 21,1-9. Luk. 19,29-38. Yoh. 12,12-16.)

¹ Ni beni amekere amebenkeɔ Yerusalem ni ameshe Betfage ke Betania ye Mugɔɔ le he le, etsu ekaselɔi le ateɔ mei enyo

² ni ekee ame ake: Nyeyaa akrowa ni tua nyehie le mli, ni jei ni nyaashe pe le nyaana tejibi ni aɔma le shi, ni ma ko ma ko tako enɔ dã; nyefenea le kebaa.

³ Ni keji mɔ ko kɛɛ nyɛ akɛ: Mɛni nyɛfɛɔ nɛɛ? ɛ, nyɛkɛa akɛ: Ehe miihia Nuntɔsɔ ɛ; shi etsɛɲ ni akɛ ɛ aaba ekorɲ. *14,14.*

⁴ Shi amɛtee ni amɛyana tejibi ɛ ni aɲmɔ ɛ shi yɛ agbo naa yɛ blohu ɛɲ, ni amɛfene ɛ.

⁵ Ni mɛi ni damɔ jɛi ɛ atɛɲ mɛi komei kɛɛ amɛ akɛ: Mɛni nyɛfɛnɔ tejibi ɛ nyɛyafeɛ?

⁶ Ni amɛkɛɛ amɛ bɔ ni Yesu kɛɛ amɛ ɛ, ni amɛɲmɛ amɛ gbɛ.

⁷ Ni amɛkɛ tejibi ɛ ba Yesu ɲɔɔ, ni amɛɲɔɔ amɛtadei amɛshwie ɛnɔ, ni eho eta ɛnɔ.

⁸ Ni mɛi pii ɲɔɔ amɛtadei amɛhahaa gbɛ ɛ nɔ; ni mɛi komei hu flɔ tsei aniji ni amɛɲɔshwie gbɛ ɛ nɔ.

⁹ Ni mɛi ni nyiɛ hiɛ kɛ mɛi ni nyiɛ sɛɛ ɛ blɔ amɛkɛ: Hosiana! “ajɔɔ mɔ ni baa yɛ Nuntɔsɔ ɛ gbɛi anɔ ɛ!” *Lal. 118,25. 26.*

¹⁰ Ajɔɔ wɔtse David Maɲtseyeli ni baa yɛ Nuntɔsɔ ɛ gbɛi nɔ ɛ! Hosiana yɛ ɲwei flooflo!

(11-24. Mat. 21,12-22. Luk 19,45-48.)

¹¹ Ni ebote Yerusalem ni etee sɔlemɔwe ɛ; ni beni ekwɛ jɛi nibii fɛɛ kɛkpe ni shɛ gbɛkɛ ɛ, eje jɛi, ni ekɛ mɛi nyɔɲma kɛ ɛnyɔ ɛ tee Betania.

¹² Ni jetsɛrenɔ, beni amɛjɛ Betania amɛbaa ɛ, hɔmɔ yɛ ɛ.

¹³ Ni ɛna agbãmitso ko yɛ shɔɲɲ ni bai yɔɔ yi, ni etee eyakwɛ akɛ aleɛnɔ ɛɛna nɔ ko yɛ nɔ lo. Ni beni eshɛ he ɛ, ɛnaa nɔ ko akɛ ja bai sɔɲɲ, ejaake agbãmiwoobe shɛko.

¹⁴ Ni yaje Yesu naa ɛ ekɛɛ: Agbɛnɛ mɔ ko yɛɲ onɔ yibii dɔɲɲ kɛaatɛɛ naanɔ! Ni ekaselɔi ɛ nu. *K. 20.*

¹⁵ Ni amɛshɛ Yerusalem, Ni Yesu tee sɔlemɔwe ɛ, ni ebɔi mɛi ni hɔɔ nii kɛ mɛi ni heɔ ɛ shwiemɔ yɛ sɔlemɔwe ɛ, ni ebutu shikatsakelɔi ɛ akplɔi ɛ kɛ mɛi ni hɔɔ okpoi ɛ asɛii ɛ;

¹⁶ ni ɲmɛɛɛ gbɛ akɛ mɔ ko atɛɛ nɔ ko kɛtsɔ sɔlemɔwe ɛ.

¹⁷ Ni etsɔɔ amɛ akɛ: Ani aɲmako akɛ: **“Aaatɛ miwe ɛ jɛɲmaji fɛɛ a-Sɔlemɔwe”?* shi nyɛ ɛ †nyɛkɛfɛɛ *“ɔjotswalɔi abu”!* **Yes. 56,7. † 7,11.*

¹⁸ Ni osafonukpai ɛ kɛ woloɲmãlɔi ɛ nu, ni amɛtao bɔni amɛaafɛɛ ni amɛkɛpãtã ehie; shi amɛmiishe ɛ gbɛyɛi, ejaake asafo ɛ fɛɛ naa kɛɛ amɛhe yɛ ɛnitsɔɔmɔ ɛ hewɔ.

¹⁹ Shi kɛ shɛ gbɛkɛ ɛ, ejeɔ maɲ ɛɲ.

²⁰ Ni leebe maɲkpa, beni amɛhoɔ ɛ, amɛna akɛ agbãmitso ɛ ɛɲlã kɛ eshishifã fɛɛ. *K. 14.*

²¹ Ni Petro kai, ni ekɛɛ ɛ akɛ: Rabi, naa, agbãmitso ɛ ni olomɔ ɛ ɛɲlã!

²² Ni Yesu here nɔ ni ekɛɛ amɛ akɛ: Nyɛhea Nyɔɲmɔ nyɛyɛa!

²³ Ejaake læleɽɽ, miikɛɛ nyɛ akɛ: *Mɔ ni aaakɛɛ gɔɽ nɛɛ akɛ: Fã ni oyagbee ɽɽhɔɽ! ni ejeeɛ ɽɽwane yɛ etsui mli, shi moɽ eheɔ eyɛɔ akɛ nɔ ni ekɛɛ lɛ afee lɛ, afee nɔ ni ekɛɛ lɛ fɛɛ ahã lɛ. *Mat. 17,20.

²⁴ No hewɔ lɛ miikɛɛ nyɛ akɛ: *Nii abɔ fɛɛ ni nyɛkpaɛ he fai yɛ nyɛsɔlemɔ mli lɛ, nyɛhea nyɛyɛa akɛ nyɛaana, ni aaɽɽhã nyɛ. *Mat. 7,7. Yoh. 14,13.

²⁵ Ni be fɛɛ be ni nyɛdamɔ shi nyɛsɔleɔ lɛ, kɛ nyɛkɛ mɔ ko yɛ sane ko lɛ nyɛɽɔ faa lɛ, koni nyɛɽɽwei-Tsɛ lɛ hu aɽɔ nyɛtɔmɔi lɛ afa nyɛ. Mat. 5,28.

²⁶ [Shi kɛ *nyɛ lɛ nyɛɽɔ faa lɛ, nyɛ-tsɛ ni yɔɔ ɽɽwei lɛ hu eɽɽɽ nyɛtɔmɔi lɛ efaɽ.] *Mat. 6,14. 15.

(27-33. Mat. 21,23-27. Luk. 20.1-8.)

²⁷ Ni amɛba Yerusalem ekɔɽɽ. Ni beni enyie sɔlemɔwe lɛ, osɔfonukpai lɛ kɛ woloɽmãlɔi lɛ kɛ onukpai lɛ ba eɽɔɔ

²⁸ ni amɛbakɛɛ lɛ akɛ: Mɛɛ hegbe oyɔɔ hewɔ ofeɔ neke nibii nɛɛ? ni namɔ hao neke hegbe nɛɛ ni okɛfeɔ neke nibii nɛɛ?

²⁹ Shi Yesu here nɔ ni ekɛɛ amɛ akɛ: Mi hu mabi nyɛ sane kome ni nyɛhã mi hetoo, koni mi hu matsɔɔ nyɛ nɔ hegbe ni mikɛfeɔ nii nɛɛ.

³⁰ Yohane baptisimɔ lɛ, ɽɽwei ejɛ, loo gbɔmɛi adɽɽ ejɛ? Nyɛhã mi hetoo!

³¹ Ni amɛ sɔɽɽ amɛkɛ amɛhe yiɽi akɛ: Kɛɽi wɔkɛɛ akɛ ejɛ ɽɽwei lɛ, eekɛɛ wɔ akɛ: Mɛɛ hewɔ ni nyɛheee lɛ nyɛyeee mɔ?

³² Ni kɛɽi wɔkɛɛ akɛ ejɛ gbɔmɛi adɽɽ lɛ, — amɛmiishe maɽ lɛ gbeyei: ejaake mɛi fɛɛ buɔ Yohane gbalɔ læleɽɽ.

³³ Ni amɛhere nɔ amɛkɛ Yesu akɛ: Wɔleee. Ni Yesu here nɔ ni ekɛɛ amɛ akɛ: Bele mi hu mitsɔɔ nyɛ nɔ hegbe ni miyɔɔ hewɔ ni mifeɔ neke nibii nɛɛ mɔ.

Yitso 12

(12,1-11. Mat. 21,33-46. Luk. 20,9-19.)

¹ Ni Yesu kɛ amɛ bɔi wiemɔ yɛ abɛbuai amlɛ akɛ: Nuɔ ko fee *waintrom, ni efo afabaɽ ewo he, ni etsa wainbu yɛ mli, ni etswa mɔɔ; ni ekɛhã hulɔi apaayeli, ni edom. *Yes. 5,1. 2.

² Ni beni shɛ bee lɛ, etsu tsulɔ ko ketee hulɔi lɛ aɽɔ, koni eyaɽɔ waintrom lɛ mli yibii lɛ eko yɛ hulɔi lɛ adɽɽ keba.

³ Shi amɛ lɛ amemɔ lɛ ni amɛyi lɛ, ni ameshwie lɛ eflo.

⁴ Asaɽ etsu tsulɔ kroko hu ketee amɛɽɔɔ, ni amɛtswia lɛ tɛi ni amɛɽwraɽwraɽ eyi, ni ameshwie lɛ kɛ hiegble.

⁵ Ni asaɽ etsu mɔ kroko ekɔɽɽ, ni lɛ lɛ amɛgbɛ lɛ; kɛ mɛi krokomei pii hu, ni amɛyiyii mɛi komei, ni amɛgbegbee mɛi komei.

⁶ Agbene eye binuu kome ni esumɔɔ, ni naagbee le etsu le hu ameyɔɔ ekɛɛ: Ame hie aaasɔ mihi le.

⁷ Shi neke okwaafɔi nee kekeke amɛhe akɛ: Niyelɔ le ne; nyɛbaa ni nyehãa wɔgbea le, ni egboshinii le atsɔ wɔnɔ!

⁸ Ni amemɔ le ni amegbe le, ni *amewo le ye waintrom le mli ameshe amefɔ. *Heb. 13,12.

⁹ No hewɔ le te waintrom tsɛ le aaafeɛ tɛnɛ? Eeeba ebakpãtã neke okwaafɔi nee ahie, ni eeyɔ waintrom le ehã mei krokomei apaayeli.

¹⁰ Ani nyekaneke neke n̄male nee: “Tɛ le ni tsutswalɔi le she fɔ le, no nɔnɔ etsɔ kɔnɛ; Lal. 118,22. 23.

¹¹ Nurgtsɔ le deɛ enɛ je ni eye naakpɛɛ ye wɔhiɛmɛiian?”

¹² Ni amemiitao le amemɔ, shi amemiishe asafo le gbeyei; ejaake amele akɛ amehewɔ eba neke abe nee. Ni ameshi le ametee.

(13-17. Mat 22,15-22. Luk. 20,20-26.)

¹³ Ni ametsu Farisifɔi le ke *Herodebii le atɛɛ mei komei keba eyɔɔ, koni amɛbamɔ enaa enyɔɛ ye wiemɔ mli. *3,6.

¹⁴ Shi beni amɛba le, amɛkeɛ le akɛ: Tsɔɔlɔ, wɔle akɛ anɔkwafo jio, ni okpaaa gbɔmei amlɛ; ejaake okwɛɛ gbɔmei ahieɛ tsei anɔ, shi moɛn otsɔɔ Nyɔn̄mɔ gbe le ye anɔkwale mli: Ani eja akɛ atsuɔ onia ahãa Kaisare, aloo ejaaa? Wɔhã, loo wɔkahã?

¹⁵ Shi ni eyoo amesatofeemɔ le, ekɛɛ amɛ akɛ: Mɛɛba nyetsɔɔ minaa? Nyɛke denario le abaa, ni makwɛa.

¹⁶ Ni amɛkeba. Ni ekɛɛ amɛ akɛ: Namɔ mfoniri ke nɔn̄mã le ne? Ni amɛkeɛ le akɛ; Kaisare nɔn̄.

¹⁷ Ni Yesu here nɔ ni ekɛɛ amɛ akɛ: Nyɛn̄ɔa *Kaisare nii nyehãa Kaisare, ni nyɛn̄ɔa Nyɔn̄mɔ nii nyehãa Nyɔn̄mɔ. Ni amɛhie fee amɛ yaa ye ehewɔ. *Rom. 13,7.

(18-27. Mat 22,23-33. Luk. 20,27-38.)

¹⁸ Ni Sadukifɔi ni keɔ akɛ gbɔhiiashitee ko be le hu ba eyɔɔ, ni amɛbabi le akɛ:

¹⁹ Tsɔɔlɔ, Mose *n̄maa hã wɔ akɛ: “Ke mɔ ko nyemi gbo, ni eshi n̄ɔ, ni eshiii bii le, enyemi le n̄ɔ n̄ɔ le, ni ewo shwiei ehã enyemi le.” *5 Mose 25,5. 6.

²⁰ Agbene nyemimeɛ kpawo hi shi; ni onukpa le wie yoo, ni beni egbo le, eshiii bi;

²¹ ni mɔ ni ji enyɔ le hu n̄ɔ le, ni egbo, ni le hu eshiii bi ko ye esɛɛ; ni mɔ ni ji etɛ le hu nakai nɔn̄n̄.

²² Ni mei kpawo le fɛɛ ke le hi shi, ni ameshiii bii ye amesɛɛ. Ni amɛ fɛɛ amesɛɛ le yoo le hu bagbo.

²³ Bele gbohiashitee le mli, beni amɛaatɛe shi le, amɛɛɛɛ namɔ ɲa eeetsɔ, ejaake mei kpawo le fɛɛ ywe le?

²⁴ Ni Yesu here nɔ ni ekɛɛ amɛ akɛ: Ani jeeɛ ɲmalei le ke Nyɔɲmɔ hewale le ni nyɛlee le hewɔ nyetɔɔ nɛɛ?

²⁵ Ejaake beni amɛaatɛe shi keajaɛ gbohii atɛɛɛ le, amɛyweɛ yei, ni asarɛ amɛgbɔɔ; shi moɲ amɛaatamɔ ɲwei bɔfoi.

²⁶ Shi gbohii le, akɛni amɛɛɛ shi ekonɲ le, ani nyekaneke ye *Mose wolo le mli, ye ɲmeitso le he, bɔni Nyɔɲmɔ keɛ le akɛ: “Mi le, Abraham Nyɔɲmɔ ke Isak Nyɔɲmɔ ke Yakob Nyɔɲmɔ ji mi” le? *²Mose 3,2. 6.

²⁷ Nyɔɲmɔ jeeɛ gbohii a-Nyɔɲmɔ, shi hiekaalɔi moɲ a-Nyɔɲmɔ ji le. No hewɔ le nyɛmiitɔ babao.

(28-34. Mat. 22,34-40. Luk. 20,39. 40. Luk. 10,25-28.)

²⁸ Ni woloɲmɔlɔi le atɛɛɛ mɔ kome ni nu akɛ amɛmiibii sane le hu ba, ni beni ena akɛ ehɔ amɛ hetoo jogbarɲ le, ebi le akɛ: Te nɔ ni ji kitɔi le atɛɛɛ kɛɛkɛɛ nɔɲ?

²⁹ Shi Yesu here le nɔ akɛ: Kitɔi le fɛɛ atɛɛɛ kɛɛkɛɛ nɔ ji enɛ: *⁴“Bo toi, Israel! Nuɲtsɔ, wɔ-Nyɔɲmɔ le, Nuɲtsɔ kome ni; *⁵Mose 6,4. 5.

³⁰ ni suɔmɔ Nuɲtsɔ o-Nyɔɲmɔ le ke otsui fɛɛ ke osusuma fɛɛ ke ojweɲmɔ fɛɛ ke onyemɔ fɛɛ!” Enɛ ji kɛɛkɛɛ kitɔi.

³¹ Ni nɔ ni ji enyɔ le tamɔ no: *⁶“Suɔmɔ onanyo tamɔ bɔni osumɔ bo diɛɲtsɛ ohe.” Kitɔi ko be ni fe enɛɛɛɛ. *³Mose 19,18.

³² Ni woloɲmalɔ le keɛ le akɛ: Ojogbarɲ, tsɔɔɔ! anɔkwale okɛɛ akɛ Nyɔɲmɔ kome pɛ ye, ni Nyɔɲmɔ ko be, ja le keke le;

³³ ni le suɔmɔ keje tsui fɛɛ ke nilee fɛɛ ke susuma fɛɛ ke nyemɔ fɛɛ mli, ke naanyo suɔmɔ tamɔ bɔni mɔ sumɔ le diɛɲtsɛ ehe le, *efe shɔa afɔlei ke afɔlei fɛɛ. *¹Sam. 15,22.

³⁴ Ni beni Yesu na akɛ eto bee ye nilee naa le, ekɛɛ le akɛ: *Okɛ Nyɔɲmɔ Marɲtsɛyeli le tɛɛɛ jekɛɛɛ. Ni mɔ ko mɔ ko ekaa le sane ko bimɔ dɔɲɲ. *Bɔf. 26,27-29. (35-37. Mat. 22,41-46 Luk. 20,41-44.)

³⁵ Ni beni Yesu tsɔɔ nii ye sɔlemɔwe le, ewo enaa nɔ ni ekɛɛ: Te tɛɛɛ ni woloɲmɔlɔi le keɔ akɛ Kristo le David biɲ le?

³⁶ Ejaake *David diɛɲtsɛ keɛ ɲye Mumɔ Krɔɲkrɔɲ le naa akɛ: “Nuɲtsɔ le keɛ mi-Nuɲtsɔ le akɛ: Ta mininejuro nɔ keyashi beyinɔ ni marɲɔ ohenyɛlɔi mafɛɛ onaneshishi maarɲoo!” *Lal. 110,1. †²Sam 23,2.

³⁷ Ke David diɛɲtsɛ tɛɛɔ le Nuɲtsɔ le, te tɛɛɛ ni eji ebi mɔ?

(38-40. Mat. 23,1-39. Luk. 20,45-47.)

³⁸ Ni mei babao bole toi ke miishεε. Ni ekeε ame ye enitsōomō le mli ake: Nyehie ahia nyehie nō ye wolonmālōi le ahewō, mei ni sumōō atadei wuyaa woo ke nyiemō, ke jra nō ŋamōi,

³⁹ ke onukpai ashitramōhei ye kpeehei le, ke okplō yitso tamō ye niyenii ashi;

⁴⁰ mei ni mīiō yei okulafoi aaafe, ni lakpatoo hewō le amesōleō sōlemōi kakadāji: menεemei afōbuu le aaafe nine!

(41-44. Luk 21,1-4.)

⁴¹ Ni Yesu yata *shikatoohε le ŋlenō ni ekwεō bōni mei le ŋōō shika woo shikatoohε le mli. Ni niiatsemēi pii ŋōō babaoō woo mli. *2 May 12,10.

⁴² Ni yoo kulafo ohiafo ko hu ba, ni eke leptoi enyō ni naa shiō tsaakpoo bawo mli.

⁴³ Ni etse ekaselōi le keba ni ekeε ame ake: Lεεleŋ, miikεε nyε ake: Neke kulafo ohiafo nεε ke pii ewo mli fe mei fεε ni ke eko ebawo shikatoohε le mli le.

⁴⁴ Ejaake mei le fεε le, nō ni amεna ni eteke nō le eko amεkebawo mli; shi mōne le, nō ni eyōō ye ehīa mli ni ekeleō ehe le fεε ekebawo mli nεε. 2 Kor. 8,12.

Yitso 13

(13. Mat 24. Luk. 21,5-36.)

¹ Ni beni eje kpo ye sōlemōwe le, ekaselōi le atεŋ mō kome keε le ake: Tsōōlō, kwε tεi kome kome ke tsui kome kome!

² Ni Yesu here nō ni ekeε le ake: Oona neke tsui kpetεŋkplei nεε? Ashiŋ te kome ye ekroko nō ni atsiŋ atswaŋ shi.

³ Ni beni eta shi ye Mugōŋ le nō ye sōlemōwe le ŋlenō le, Petro ke Yakobo ke Yohane ke Andrea bi le ye afā ake:

⁴ Tsōōmō wō be mli ni afee nii nεε, ke be mli ni nii nεε fεε kwa aaaba mli le he okadi.

⁵ Ni Yesu here ame nō ni ebōi keεmō ake: Nyεkwεa jogbaŋŋ koni mō ko akalaka nyε.

⁶ Ejaake mei pii aaaba ye migbei anō, ni amεaakeε ake: Miŋ! ni amεaalaka mei pii.

⁷ Shi ke nyenu tai ke tai asaji ahe le, nyεkahaoa; ejaake ja neke nibii nεε ba kē moŋ, shi naagbee le shεko.

⁸ Shi maṅ aaate shi awo maṅ, ni Maṅtseyeli aaate shi awo Maṅtseyeli, ni shikpɔŋhosomoi aaaba ye hei srɔtoi, ni hōji ke haomoi aaaba. Eneemei ji kōmōi abōimō.

(9-13. Mat. 10,17-22. Luk. 21,12-17.)

⁹ Shi nye le nyelea nyehɛ nɔkwɛmō; ejaake amɛaango nye keaatee gwaboi amlɪ, ni aaayi nye ye kpɛɛhei le, ni ake nye aaadamō lumɛi ke maṅtsemɛi ahɛ ye mihewō, koni ake ye amɛ odase.

¹⁰ Ni ja ashɛ sanɛkpakpa le atsdō jɛŋmaji fɛɛ dā. 16,15

¹¹ Shi ke amɛkpla nye ketɛɛ amɛyahā le, nyekahaɔa nyehɛ nyɛtoa ye nɔ ni nyɛaawɛ hewō, ni asaṅ nyekayɛa he ŋkɔmō; shi moṅ nɔ ni akɛaahā nye ye nakai ŋmlɛtswaa le nɔ le, no nyɛwɛia; ejaake jɛɛɛ nye nyɛwɛiɔ le, shi moṅ Mumō Krɔŋkrɔŋ le ni.

¹² Shi nyɛmi aaango nyɛmi ahā gbele, ni tɛɛ hu aaango bi ahā; ni bii aaate shi awo amɛfɔloi, ni amɛaango amɛ amɛhā, ni agbe amɛ.

¹³ Ni mɛi fɛɛ aaanyɛnye ye migbei ahewō; shi mō ni hiɛɔ mli kɛwulaa shi le, aaahere eyiwala.

¹⁴ Shi ke nyɛna *amanfɔ nihiinii le ni gbalɔ Daniel wie he le ake eman he ni esaaa ake emaa le (†mō ni kaneɔ le hā ni eyoo sɛɛ!), no le mɛi ni yɔɔ Yudea le ajo foi aya gɔji le anɔ; *Dan. 9,27. †Dan 12.4. 10.

¹⁵ ni mō ni yɔɔ tsu yitɛŋ le akakpleke shi eba shīa, aloo ni ebote shīa eyako nɔ ko;

¹⁶ ni mō ni yɔɔ ŋmɔshi le ekaku esɛɛ eyako etade,

¹⁷ Shi mihā mɛi ni hiɛ musu ke mɛi ni hāa fufɔ ye nakai gbii le amlɪ le, kpoo!

¹⁸ Shi nyɛsɔlea koni nye foijɛɛ le akaba ye fɛibe mli!

¹⁹ Shi nakai gbii le amlɪ le *amanehulu aaaba ni anako nɔ dā keje jɛŋ ni Nyɔŋmō bɔ le shishijɛɛ mli aaahuu kebashɪ ŋmɛnɛŋmɛnɛ, ni asaṅ ananɔ no dɔŋŋ. *Dan. 12,1.

²⁰ Ni ja Nuŋtsɔ le fo gbii le anɔ, ke jɛɛ nakai le, ahɛrɛŋ heloo ko heloo ko yiwala; shi halamɔbii ni ehala le ahewō le efo gbii le anɔ.

²¹ Ni no mli le, keji mō ko kɛɛ nye ake: Naa, Kristo ye bie! loo: Naa, eye jei! le, nyɛkaheɛ nyɛyɛa.

²² Ejaake amale kristoi ke amale gbalɔi aaate shi, ni amɛaatsdō okadii ke naakpɛɛnii, koni, kɛɛ aaaho le, amɛlaka halamɔbii le tete.

²³ Shi nye le nyɛkwɛa jogbanɔŋ; naa, mikɛɛ nye mito.

²⁴ Shi no gbii le amlɪ ye neke amanehulu nɛɛ sɛɛ le hulu hiɛ aaawo duŋ, ni nyɔŋtsɛrɛ hu kpɛŋ,

²⁵ ni ŋwɛi ŋulami le aaatsɛrɛ atswia shi, ni aaahoso hewalɛi ni yɔɔ ŋwɛi le.

²⁶ Kεκε λε aaana gbɔmɔ bi λε ake eeba ye atatuɪ λε amlɪ ke hewale ke anumnyam babao.

²⁷ Kεκε ni eetsu *ebɔfoɪ λε, ni amεaabua ehalamɔbii λε anaa keaaje kɔɔyɔɪ ejwe λε nɔ, keje shikpɔɲ naagbeehe keyashi ηwei naagbeehe. *Mat. 13,41.

²⁸ Nyekasea agbāmitso abe ni ebuɔ λε. Beni eniji λε efrake ni ebɔi bai fumo λε, nyele ake latsaabe λε eshe etā.

²⁹ Nakai nɔɲɲ nye hu, beni nyεaana ake neke nii nee eba mli λε, nyεnaaa nyelea ake eshe agboi anaa tete etā.

³⁰ Lεελεɲ, miikee nye ake: Yinɔ nee hoɲ, ake ja nii nee fee eba mli dā.

³¹ ηwei ke shikpɔɲ baho aya; shi miwiemɔi λε hoɲ eyaɲ.

³² Shi no gbi λε ke no ηmlɛtswaa λε mɔ ko leee; ηwei bɔfoɪ λε hu leee, ni bi λε tete leee, ja tse λε kome keke.

³³ Nyekwea jogbaɲɲ, nyεshia kpe ni nyεɔlea; ejaake nyeleee beyinɔ ni bee λε sheɔ.

³⁴ Tamɔ *nuu ko ni edom eshi ewe, ni ehā etsuji λε hegbe ke mɔ fee mɔ nitsumɔ, ni efa agbonaakwelɔ λε ake ebu. *Mat 25,14. Luk. 19,12.

³⁵ No hewɔ λε nyεsraa; ejaake nyeleee beyinɔ ni shiātse λε baa: ekole gbεke, loo nyɔɲ teɲ, loo wuɔgbεεmɔ, loo leebi; Luk. 12,38.

³⁶ koni ekaba trukaa ebanina nye ake nyεmiiwɔ.

³⁷ Shi nɔ ni mikeɔ nye nee, mei fee mikeɔ: Nyεsraa!

Yitso 14

(14,1. 2. Mat. 26,1-6. Luk. 22,1. 2.)

¹ Ni beni eshwe gbii enyɔ ni ayeɔ Hehoo ke akpiti gbijurɔ λε, osɔfonukpai λε ke woloɲmāloɪ λε tao bɔni amεaafee ni amεmɔ λε ηaa mli ni amεgbe λε.

² Shi amεke: Jee gbijurɔ λε neeɲ, koni maɲ λε akabu.

(3-9. Mat. 26,6-13. Yoh. 12,1-8.)

³ Ni beni eyɔɔ Betania ye Simon, kpitiyelɔ λε, we λε ni eta niyenii ashi λε, yoo ko ni hie alabastro tɔ ni nardo mu ηmiɪɲmi ni jra wa naakpa yɔɔ mli ba; ni ejwa alabastro tɔ λε ni efɔse mu λε eshwie eyitenɲ.

⁴ Shi mei komeɪ amlɪ wo la ye ameteɲ ni amεke: Mεe hewɔ ni afite mu λε neke nee?

⁵ Ejaake kule neke mu nee aaanye ahɔɔ ahe fe denarioɪ ohai etē ni aɲɔ hā ohiafoɪ. Ni amεwie ehe huhuuu.

⁶ Shi Yesu kee: Nyefɔsa λε hiemɔ; mεe hewɔ nyehaoo λε? Etsu nitsumɔ fee feo ehā mi.

⁷ Ejaake *ohiafoi le nyeke ame ye daa, ni be fee be ni nyeesumoo le nyaaanye ame ejuro nyefee; shi mi le, jee daa mike nye aahi shi. *⁵ Mose 15,11.

⁸ Mone le, no ni enye efee nee; etsoo hie ebafo migbomotso le mu eto mifuu.

⁹ Leeleji, miikee nye ake: He fee he ni aaashie sanekpakpa nee ye, ye je neeji fee le, aaatsi no ni efee nee hu ta aṅokai le

(10. 11. Mat. 26,14-16. Luk 22,3-6.)

¹⁰ Ni Yuda Iskariot, mei nyonma ke enyo le aterj ma kome le, yij etee osafonukpai le aṅo, koni eyatsoo ame eseegebe.

¹¹ Shi ame le, beni amenu le, amenya, ni amewo le shi ameto ake ameaaha le shika; ni tao boni eefee ni eha amenine ashe eno ye bee ni sa mli.

(12-16. Mat. 26,17-19. Luk. 22,7-18.)

¹² Ni akpiti gbii juji le amlu klenklen gbi le no, beni agbeo Hehoo toobi le, ekaselai le bi le ake: Neegebe osumoo ake woyasaa nii woto ye ni oye Hehoo le?

¹³ Ni etsu ekaselai le aterj mei enyo ni ekee ame ake: Nyeyaa man leji, ni nuu ko ni hie nukpulu ke nye aakpe; nyenyiea esee;

¹⁴ ni he ni eeyabote le, nyekaa jei shiatse le ake: Tsoo le le kee: Neegebe gbaiatoohe le ni mike mikaselai le baye Hehoo le ye mli le yoo? 11.3.

¹⁵ Ni eetsoonye hwei asa kpetenjkple ko ni awula mli ni asaale, nyasaaa nii nyetoawo ye jei.

¹⁶ Ni ekaselai le yij ametee man leji, ni ameyana boni ekee ame le, ni amesaa Hehoo le ameto.

(17-25. Mat. 26,20-22 Luk. 22,14-23. Yoh 18,21-26.)

¹⁷ Ni beni she gbake le, eke mei nyonma ke enyo le tee jei.

¹⁸ Ni beni ametra shi ameyeo nii le, Yesu kee: Leeleji, miikee nye ake: Nye mei ni nyekemi yeo nii nee aterj ma kome baatsoo miseegebe.

¹⁹ Ni amebdoi hkomoyeli ke le bim ekomekome ake: Minj loo? ni ma ko hu bi le ake: Minj lo?

²⁰ Ni ehere no ekee ame ake: Nye mei nyonma ke enyo le aterj ma komej, ma nine ni ke minine kpeo ye ka le mli le.

²¹ Gbom bi le miya taake boni aṅma ye ehe le moji; shi kpoo ha ma ni tsoo gbom bi le seegbe le! fan no ni anaaa afo nakai gbom le.

²² Ni beni ameyeo nii le, Yesu ke aboloo, ni ejoo no, ni ekuma mli, ni enoha ame ni ekee: Nyeha, nyeyea, ene ji migbomotso le. 1 Kor. 11,23-25.

²³ Ni ewo kpulu le, ni eda shi, ni enoha ame, ni ame fee amenu eko.

²⁴ Ni ekee ame ake: Ene ji mila ni ji kpangmo hee le no le, ni aṅo shwie shi ye mei pii ahewo le.

²⁵ Lɛɛɛɛɛ, miikɛɛ nɛɛ akɛ minɔɔ waintso yibii lɛ eko dɔɔɔɔ keyashi gbi nɔ ni manu lɛ ehee yɛ Nyɔɔɔmɔ Mɔɔɔtseyeli lɛ mli.

(29-31. Mat. 26,30-35. Luk 22,31-34. 39.)

²⁶ Ni beni amɛla *yijiemɔ lala ko lɛ, amɛje kpo amɛtee Mugɔɔɔ lɛ he. *Lal. 113-118.

²⁷ Ni Yesu kɛɛ amɛ akɛ: Nyɔɔɔɔ nɛɛɛɛ lɛ mihe sane bahã nɛɛ fɛɛ nyɛnane atõtõt; ejaake aɔɔma akɛ: *“Matswa tookwɛɔ lɛ nɔ, ni toi lɛ aaagbɛ ashwã.” *Zak. 13,7.

²⁸ Shi *kɛɛ lɛ mishitee sɛɛ lɛ matsɔ nyehie kɛateɛ Galilea. *16,7.

²⁹ Shi Petro kɛɛ lɛ akɛ: Kɛji mɛi lɛ fɛɛ nane aaatõtõt tete lɛ, mi lɛ minane etõtõtɔɔ.

³⁰ Ni Yesu *kɛɛ lɛ akɛ: Lɛɛɛɛɛ, miikɛɛ o akɛ: ɔɔmɛnɛ nyɔɔɔɔ nɛɛɛɛ lɛ wuɔ naɔɔ agbɛ shii enyɔ ni oookpa yɛ misɛɛ shii etɛ. *Yoh. 13,38.

³¹ Shi ewie ekã naa fe tsutsu lɛ akɛ: Kɛji gbo mikɛ o aaagbo tete lɛ, mikpaɔɔ yɛ osɛɛ! Ni amɛ fɛɛ amɛkɛɛ nakai nɔɔɔɔ.

(32-42. Mat. 26,36-46. Luk. 22,40-46.)

³² Ni amɛtee he ko ni atsɛɔ jɛi akɛ Getsemane, ni ekɛɛ ekaselɔi lɛ akɛ: Nyɛtraa biɛ, koni mayasɔle dã. Yoh. 18,1.

³³ Ni ɛɔɔɔ Petro kɛ Yakobo kɛ Yohane efata ehe, ni ehe bõi kpokpo mɔ kɛ haomɔ;

³⁴ ni ekɛɛ amɛ akɛ: *Misusuma werɛ eho ehe keyashi gbele mli po; nyehia biɛ ni nyeshia kpe! *Yoh. 12,27.

³⁵ Ni etee hiɛ fioo, ni eho ebu shi, ni esɔle, koni, kɛji aaanyɛ aba mli lɛ, ɔɔmletsɔwaa lɛ aho ehe;

³⁶ ni ekɛɛ: Aba, ataa! onyɛɔ nii fɛɛ ofɛɔ; jiemɔ *kpulu nɛɛ yɛ minɔ; shi kɛɛ lɛ jeeɛ bɔni mi misumɔɔ, shi mɔɔɔ bɔni bo osumɔɔ! *10,38.

³⁷ Ni eba ebana amɛ akɛ amɛmiiwɔ, ni ekɛɛ Petro akɛ: Simon, wɔ owɔɔ? onyɛɛ kpe oshi ɔɔmletsɔwaa kome?

³⁸ Nyeshia kpe ni nyɛsɔle, koni nyekabote kã mli. Mumɔ lɛ miikplɛ mɔɔɔ; shi heloo lɛ he waaa.

³⁹ Ni eyiɔ etee ekɔɔɔɔ ni eyasɔle, ni ewie nakai wiemɔ lɛ nɔɔɔɔ.

⁴⁰ Ni bem eku esɛɛ eba lɛ, ena akɛ amɛwɔ ekɔɔɔɔ; ejaake amɛ hiɔmɛi etsii, ni amɛleɛɛ nɔ hetoo ni amehã lɛ.

⁴¹ Ni eba nɔ ni ji shi etɛ, ni ekɛɛ amɛ akɛ: Nyɛ lɛ nyehie ɛɔɔ nyɛ ni nyɛwɔɔ nɛɛ? Efa; ɔɔmletsɔwaa lɛ eshe, naa, aɔɔɔ gbɔmɔ bi lɛ aaawo eshafeɛɛɛɛ adɛɔɔ.

⁴² Nyetea shi nyehã wɔyaa; naa, mɔ ni baatsɔɔ misɛɛgɛ lɛ eshe shi etã.

(43-54. Mat 26,47-58. Luk. 22,17-55. Yoh. 18,2-18.)

43 Ni amrɔ le nɔɲɲ, beni ewieɔ lolo le, Yuda, mei nyɔɲma ke enyɔ le atɛɲ mɔ kome le, ba ni mei babao ni je osɔfonukpai le ke wolonmālɔi le ke onukpai le aɲɔ le fata ehe, amehie klanɲei ke tsei.

44 Shi sɛɛgbetsɔɔlɔ le eto amɛ okadi ko ake: Mɔ naa ni mashwɔ le, le ni; nyɛmɔa le ni nyɛkplaaa le keyaa shweshweeshwe,

45 Ni beni eshe shi nɔɲɲ pɛ ni eba eɲɔ ni ekeɛ: Rabi, Rabi! ni eshwɔ enaa.

46 Ni amɛbashwie enɔ ni amɛmɔ le.

47 Shi mei ni damɔ jei le atɛɲ mɔ kome gbla eklanɲe, ni eɲɔbã osɔfonukpa le tsulɔ le ni efo etoi.

48 Ni Yesu fã enaa ni ekeɛ amɛ ake: Mimɔmɔ nyɛbaa ke klanɲei ke tsei tamɔ amɔɔ ojotswalɔ nɛɛ;

49 daa ni mike nye yɔɔ sɔlemɔwe le ni mitsɔɔ mei anii le, no le nyɛmɔami; shi beni afee ni ɲmalɛi le ana aba mli hewɔɲ!

50 Ni amɛ fɛɛ amɛjo foi amɛshi le.

51 Ni oblanyo ko ni eke klala eke eyayaiaɲ nyie esɛɛ, ni oblahii le mɔ le;

52 shi eshi klala le ni ejo foi ke ehe yayai.

53 Ni amɛkpla Yesu ketee osɔfonukpa le ɲɔɔ; ni osɔfonukpai le ke maɲ onukpai le ke wolonmālɔi le fɛɛ naa bakpe shi ye eɲɔɔ.

54 Ni Petro nyie esɛɛ flɛɲɲ ke yabote osɔfonukpa le mɔɔ tee lɛɲ, ni eke tsuji le yatra shi, ni ewere la.

(55-65. Mat 26,59-68. Luk. 22,63-71. Yoh. 18,19-24.)

55 Ni osɔfonukpai le ke akuashɔɲ muu le fɛɛ tao Yesu he odase ko ni amɛwo le gbee; shi amɛnaaa eko.

56 Ejaake mei pii ye ehe amale odase, shi amɛdasei le yee egbɔ.

57 Ni mei komei tee shi ni amɛye ehe amale odase amɛkeɛɛ:

58 Wɔ diɛɲtɛ wɔnu ni ekeɛ ake: *Mi le makumɔ sɔlemɔtsu nɛɛ ni ake niji fee le, ni gbii etɛ mli le mãma ekroko ni jee niji akefee. *Yoh. 2,19.

59 Shi no tete hu amɛdase le yee egbo.

60 Ni osɔfonukpa le tee shi damɔ shi ye amɛɛɛɲ, ni ebi Yesu ake: Otooo he eko? Mɛɛ odase mɛnɛɛmei yeɔ ye ohe nɛ?

61 Shi *etswaaa esɛɲ ni etoo he eko. Osɔfonukpa le saa bi le ekoɲɲ ake: Ani bo ji Kristo, mɔ ni aɲɔ le bi le loo? *15,5. Yes 58,7.

62 Ni Yesu keɛ: Miɲ; ni nyɛaana gbɔmɔ bi le ake eeetá hewale le ninejuro nɔ ni “eeba ye ɲwei atatui le amli.”

63 Shi osɔfonukpa le gbla etadei ni ekeɛ: Mɛɛ dasefoi wɔsaa wɔtaoɔ dɔɲɲ?

⁶⁴ Nyenu emusubɔɔ lɛ; te nyɛjwɛŋɔ tɛŋŋ? Ni amɛ fɛɛ amɛbu lɛ fɔ akɛ esa gbele. *Yoh. 19,7.*

⁶⁵ Ni mɛi komɛi bɔi lajɔfɛɛ kɛ ehe shwiemɔ, ni amɛfi ehie ni amɛyi lɛ, ni amɛkɛɛ lɛ akɛ: Gbaa! Ni tsuji lɛ gbɛ lɛ mai.

(66-72. *Mat 26,69-75. Luk. 32,56-62. Yoh. 18,17. 25-27.*)

⁶⁶ Belɛ Petro yɛ shishi lɛ yɛ mɔɔ tee lɛŋ, ni osɔfonukpa lɛ weyɛi lɛ atɛŋ mɔ kome ba;

⁶⁷ ni benɛ ena Petro ni ewere la lɛ, ekwɛ lɛ ni ekɛɛ: Te bo hu okɛ Yesu Nazarenɔ lɛ yɔɔ?

⁶⁸ Shi etso ekɛɛ: Mileɛɛ nɔ ni okɛɔ nɛɛ, ni minaaa shishi tete. Ni eje kpo etee koi lɛ shi, kekɛ ni wuɔ gbɛ.

⁶⁹ Ni oblayoo lɛ na lɛ ekonŋ, ni esaa ebɔi mɛi ni damɔ jɛi lɛ kɛɛmɔ akɛ: Amɛtɛŋ mɔ kome nɛ!

⁷⁰ Shi etso ekonŋ. Ni fee sɛɛ fiioo lɛ mɛi ni damɔ jɛi lɛ kɛɛ Petro ekonŋ akɛ: Anɔkwale mli lɛ, amɛtɛŋ mɔ kome jio, ejaakɛ Galileanyo jio, ni owiemɔ hu tamɔ nakai.

⁷¹ Kɛkɛ lɛ ebɔi loomɔ kɛ kitãikãamɔ akɛ: Mileɛɛ gbɔmɔ ni nyɛwɛɔ ehe nɛɛ!

⁷² Ni amrɔ lɛ wuɔ, gbɛ nɔ ni ji shi enyɔ; ni Petro kai wiemɔ ni *Yesu kɛɛ lɛ lɛ akɛ: Wuɔ naŋ agbɛ shii enyɔ ni oookpa yɛ misɛɛ shii etɛ. Ni he ni ekai lɛ, efo ahu. *K. 30.

Yitso 15

¹ Ni benɛ je kɛɛ etsɛrɛɔ lɛ, osɔfonukpai lɛ kɛ maŋ onukpai lɛ kɛ wolonmãlɔi lɛ kɛ akuashɔŋ muu lɛ fɛɛ tee ajina, ni amɛfi Yesu ni amɛkpla lɛ amɛkɛ lɛ yahã Pilato. *Mat. 27,1. 2. Luk. 22,66; 23,1. Yoh 18,28.*

(15,2-19. *Mat. 27,11-30. Luk. 23,2-25. Yoh. 18,29—19,16.*)

² Ni Pilato bi lɛ akɛ: Ani bo ji Yudafoi lɛ amantɛɛ lɛ? Ni ehɛrɛ nɔ ekɛɛ lɛ akɛ: Okɛɛ.

³ Ni osɔfonukpai lɛ flɔ enaa pii.

⁴ Ni Pilato bi lɛ ekonŋ akɛ: Otooo he eko? Kwɛ onaa sɔŋŋ ni amɛflɔɔ!

⁵ Shi Yesu *etoo he eko dɔŋŋ, ni Pilato hiɛ fee lɛ yaa. *14,61. *Yes. 58,7.*

⁶ Shi daa nɛɛ kɛ shɛ gbijurɔ lɛ nɔ lɛ, ɛŋmɛɔ gboklɛfonyo kome ni amɛbiɔ lɛ he ehãa amɛ.

⁷ Shi mɔ ko yɛ ni atɛɔ Baraba ni awo lɛ niiaŋ kɛ atuatsɛlɔi krokomei ni gbɛ gbɔmɔ yɛ atuatsɛmɔ lɛ mli lɛ.

⁸ Kεκε ni asafo le babōi blomō ke le faikpamō, ake efee tamō bōni efeo daa le ehā amε.

⁹ Shi Pilato here amε nō ni ekεε: Nyemiisumō ake miηmεε Yudafoi amantse le he mihā nye lo?

¹⁰ Ejaake ele ake hetsēmō naa ni osōfonukpai le mō le hā le. *Yoh. 11,48.*

¹¹ Shi osōfonukpai le wo asafo le yiη ake amehā eηmεε Baraba moη he ehā amε.

¹² Ni Pilato saa here nō ekεε amε ekonη ake: Belε meni nyetao? ake mifee mō ni nyetsεo le Yudafoi amantse le he mō?

¹³ Shi amεblo ekonη amεkεε: Sεηmō le!

¹⁴ Ni Pilato kεε amε ake: Shi mεε efon po efee? Shi amεblo fe tsutsu le ake: Sεηmō le!

¹⁵ Shi akeni Pilato taoō ake ekpleo ehāa asafo le hewo le, eηmεε Baraba he ehā amε; ni Yesu le, eke kplebi yi le, ni eηo le ehā ni ayasεη le.

¹⁶ Ni asraafoi le kpla le ketee kojomō mōo leη, ni amεtse asrafoi akuu muu le fεε kebakpe.

¹⁷ Ni amεwo le atade tsuru ko, ni amεfee ηmei kekre amεηo file.

¹⁸ Ni amεbōi le ηamō ake: Oshwiee, Yudafoi amantse!

¹⁹ Ni amεke pamplo tswia eyiteη, ni amεfe lajō ameshwie ehe, ni amεkula shi amεja le.

(20-41. *Mat. 27,31-51. Luk. 23,26-49. Yoh. 19,16-30.*)

²⁰ Ni beni ameyeyee ehe fεo le, amεjie atade tsuru le ye ehe, ni amεηōo le dieηtse etadei le amεwo le, ni amεkpla le ketee, ni amεyasεη le.

²¹ Ni amεnye Simon Kirenenyo ko ni je ηa leη hoō ni ji Aleksandro ke *Rufotse le nō, ake ewo esεηmōtso le. **Rom. 16,13.*

²² Ni amεkpla le ketee he ko ni atseō jei Golgota, eshishi ji Yitsoηoηohe.

²³ Ni *amehā le wain ni ake mire efutuη ake enu; shi enuuu. **Lal. 69,22.*

²⁴ Ni beni amεseη le le, amεja etadei le amli, ni amεfō nō oshiki, nō ni mō akō. *Lal. 22,19.*

²⁵ Shi ηmle nεehu mli amεseη le le.

²⁶ Ni aηma sane ni akεfō enō le ye eyiteη ake: “Yudafoi le amantse le”.

²⁷ Ni amεseη ojotswalōi enyo amεfata ehe, mō kome ye eninejuro, ni mō kome hu ye ebeku.

²⁸ Ni *ηmale le ni kεε ake: “Ni abu le ashi efonfeelōi anō” le ba mli. **Yes. 53,12.*

²⁹ Ni mei ni hoō le lomole, ni amεhoso ameyitsei ni amεkεε: Ei, *bo ni okumōo sōlemōtso ni osaa omaale gbii etē le nεε! **14,58.*

³⁰ Heremō bo dieηtse oyiwala, ni je sεηmōtso le nō okpleke shi!

³¹ Nakai nɔŋɔ osɔfonukpai le ke woloŋmãlɔi le hu ye ehe feo ye ameteŋ amekɛɛ: Ehere mei krokomei ayiwala, shi le dieŋtɛ enɔ le enyɛɛ ehere;

³² Kristo, Israel maŋtɛ le, aje seŋmɔtso le nɔ akpleke shi ko, koni wɔna ni wɔhe wɔye! Ni mei ni aseŋ afata ehe le hu jɛle. *Mat 16,1. 4.*

³³ Ni beni she ŋmle nyɔŋma ke enyɔ le, duŋ wo ye shikpɔŋ le nɔ fɛɛ keyashi ŋmeji etɛ mli.

³⁴ Ni ŋmeji etɛ mli le Yesu bo ke gbee wale ekɛɛ: *“Eloi, Eloi, lama Sabaktani?” eshishi ji: “mi-Nyɔŋmɔ, mi-Nyɔŋmɔ, mɛɛba okwami?” **Lal. 22,2.*

³⁵ Ni beni mei ni damɔ jei le atɛŋ mei komei nu le, amekɛɛ: Naa, eetsɛ Elia.

³⁶ Ni mɔ ko sha foi ni eyaŋɔ ŋshɔkotsa etsɔ ashɔŋ mli, ni eŋɔma pamplo naa ehã le ake enu ni ekɛɛ: Nyehãa wɔmɛa, ni wɔ kwe ake Elia aabajiele lo?

³⁷ Ni Yesu bo ke gbee wale ni eŋɔ emumɔ le ehã.

³⁸ Ni sɔlemɔtsu leŋ muhɔ le mli gba enyɔ keje yiteŋ kebayi shi.

³⁹ Shi beni asraafoiohaatɛ ni damɔ eŋlenɔ le na ake ebo neke ni eŋɔ emumɔ le ehã le, ekɛɛ: Leɛleŋ, ake neke gbɔmɔ neɛ Nyɔŋmɔ bi ni!

⁴⁰ Ni yei komei hu ye jei ni amɛdamɔ sɛɛ fleŋŋ amɛmiikwe; ameteŋ mei komei ji Maria Magdalena, ke Maria, Yakobo fioo ke Yose nye le, ke Salomo, *Luk. 8,23.*

⁴¹ Mei ni beni eyɔɔ Galilea ni amenyieɔ esɛɛ ni amɛsumɔɔle le, ke yei krokomei pii ni ke le ba Yerusalem le.

(42-47. *Mat. 27,57-61. Luk. 23,60-66. Yoh. 19,33-42.*)

⁴² Ni beni she gbɛke le, akɛni eji hesaamɔgbi ni nyie hejɔɔmɔgbi le hie hewɔ le,

⁴³ Yosef ni je Arimatia, ni ji akuashɔŋnyo ko ni yɔɔ gbe ni le hu ekweɔ Nyɔŋmɔ Maŋtɛyeli le gbe le, ba ni eke ekãa yin ketee Pilato ŋɔɔ, ni eyabi Yesu gbonyo le.

⁴⁴ Shi Pilato hie fee le yaa ake egbo momo; ni etɛ asraafoiohaatɛ le ebi le ake egbo etɛ lo?

⁴⁵ Ni beni enu keje asraafoiohaatɛ le na le, eŋɔ gbonyo le eke Yosef.

⁴⁶ Ni eyahe klala, ni ebajiele kekpleke shi, ni eŋɔ klala le eha ehe, ni eŋɔ le eyaŋme gbonyobu ni akpɛ ye tɛsaa mli leŋ, ni ekoklo tɛ ekeŋa bu le naa.

⁴⁷ Ni Maria Magdalena ke Maria, Yose nye le, yaakwe he ni ake le yaŋme le.

Yitso 16

(16,1-8. Mat. 28,1-8. Luk. 25,1-11. Yoh 20,1-10.)

¹ Ni beni hejɔmɔgbi le fo mli le, Maria Magdalena ke Yakobo nye Maria ke Salome yahe tsofakɛɲmai, koni amɛba ni amɛkebakpale.

² Ni otsi le kɛɲkɛɲ gbi le nɔ leebi maankpa, beni hulu tee shi le, amɛba bu le naa.

³ Ni amɛkɛkɛ amɛhe ake: Namɔ aaakoklo tɛ le ye bu le naa ahã wɔ?

⁴ Shi beni amɛyawo amɛhiɛ nɔ le, amɛna ake akoklo tɛ le kɛtee sɛɛ; ejaake eda naakpa.

⁵ Ni beni amɛbote bu le mli le, amɛna oblanyo ko ta ninejurɔgbe, ni ewo atade yɛɲ kakadaɲ; ni amɛhele shi.

⁶ Shi ekɛ amɛ ake: Nyekasea gbeyei! Nyemiitao Yesu Nazarenyo ni asɛɲ le le; ete shi, ebe biɛ; naa, he ni ake le ɲmɛ nɛ!

⁷ Shi nyeyaa ni nyeyakpa ekaselɔi le ke Petro, ake etsɔ nyehiɛ kemiiya Galilea; jei nyɛana le ye, taake bɔni ekɛ nye le. 14,28.

⁸ Ni amɛje kpo oya ni amɛjo foi kɛje bu le he, shi hekpokpomɔ ke naakpɛɛ mɔmɔamɛ; ni amɛkɛɛ mɔ ko mɔ ko nɔ ko; ejaake amɛmiishe gbeyei.

⁹ Shi beni etee shi leebi maankpa ye otsi le kɛɲkɛɲ gbi le nɔ le, mɔ tsutsu ni ejie ehe kpo etsɔɔ ji Maria Magdalena, mɔ mli hu ni *efã daimonioi kpawo ye le. *Luk 8,2. Yoh. 20,11-18.

¹⁰ Ni le etee eyagba mei ni ke le hi shi ni yeɔ ɲkɔmɔ ni amɛfoɔ le.

¹¹ Shi amɛ le, beni amɛnu ake ehie kã ni ena le le, amɛheee amɛyeee.

¹² Nii nɛɛ asɛɛ le ejie ehe kpo ye su kroko mli etsɔɔ amɛtɛɲ mei enyɔ, beni amɛyaa shisheramɔ ye ɲanɔ le. Luk. 21,13-35.

¹³ Ni amɛ hu amɛyiɲ amɛtee amɛyakɛɛ mei ni eshwɛ le, shi amɛheee nomɛi hu tete amɛyeee.

(14-18. Luk. 24,36-49. Yoh 20,19-23.)

¹⁴ Fee sɛɛ le *ejie ehe kpo etsɔɔ mei nyɔɲma ke ekome le diɛɲtsɛ, beni amɛtra niyenii ashi le, ni ewie amɛhiɛ ye he ni amɛheee amɛyeee ke amɛtsuiwale le hewɔ, ejaake amɛheee mei ni na le ye eshitee le sɛɛ le amɛyeee.

*1 Kor. 15,5.

¹⁵ Ni ekɛ amɛ ake: Nyeyaa je leɲ fɛɛ kwa nyeyashiɛa sanekpakpa le nyɛtsɔa nɔ fɛɛ nɔ ni abɔ le. Mat 28,18-20.

¹⁶ Mɔ ni heɔ yeɔ ni ebaptisi le, aaahere eyiwala; shi mɔ ni heee yee le, aaabule fɔ. Bɔf. 2,38.

¹⁷ Shi okadii ni aaanyie mei ni heo yeo le asεε neε: Migbei ano le *ameaafãmo daimonioi; †ameaawie wiemoi hei; *Bof. 16,18. †Bof. 2,4. 11; 10,46.

¹⁸ *ameahole onufui; ni keji amenu no ko ni gbeo mo le, efename efɔɔ ko; †ameaɔo ameniji ameshwie helatsɛmei ano, ni amehε aaawame. *Luk. 10,19. Bof. 28,3-6. †Yak. 5,14. 15.

(19.20. Luk. 24,50-53. Bof. 1,4-11.)

¹⁹ Kεke le beni Nuɔtsɔ Yesu ke amε ewie sεε le, aɔo le ketee ɔwei, ni *eyata Nyɔɔmo ninejurɔ no. *Lal. 110,1. Bof. 7,55.

²⁰ Shi amε le amεje kpo ni ameyashie ye he fεε he, ni Nuɔtsɔ le ke amε *miitsu nii ni ewo wiemo le hewale ke okadii ni nyie sεε le. *Heb. 2,4.